

Німа

Автор:

Юлія Гук

Німа

Юлія Гук

Тасіта Степ – піддослідна. Бо ким ще може почуватися в цьому світі загнана в глухий кут творча натура? Маленьке піддослідне мишеня, що лише якимось дивом тримається за життя, адже й у смерті не бачить сенсу. Наче за іронією долі, колишня художниця стає до роботи у фірмі з працевлаштування: скільки ж їх навколо – талановитих, але бездіяльних та нерішучих? І що вона відчуває до них – співчуття чи зневагу? Тому й не одразу дівчина зрозуміє, навіщо нею став так опікуватися вуличний музикант Жар. Допомога по господарству в обмін на секс – так почалися їхні стосунки. Та якось зернята добра проростуть у серці Тасіти, і Жар повернеться, щоб розповісти їй свою історію...

Юлія Гук

Німа

ПСИХОЛОГІЧНЕ ДОСЛІДЖЕННЯ.

ПІДДОСЛІДНА: ТАСІТА СТЕП

5.01

Тасіта – мій піддослідний щур, моя святкова іграшка, мій експериментальний кролик, мое навчання.

Сьогодні піддослідна почувається значно краще. Вона вже близько тижня не виходить на вулицю. Гадаю: тікає від реальності. Увесь час спить і дивиться дурнуваті серіали онлайн (знаєте, такі комедійні 30-хвилинні відрізки про справжнє життя вигаданих людей). Вона неймовірно боїться думати. Бо в її мисливій голові, окрім розуму, живуть психологічні розлади. Саме через це я мешкаю разом з нею.

О дванадцятій дня її будить мобільний. Прокинувшись, Тася ще довго думає, чи знімати їй слухавку. Уставати не хочеться. Розплющення очей викликає депресію, пригнічення, інколи – ненависть і агресію. Чому? Тому що перше, що доводиться бачити, незавершені полотна. Уявіть, нежила кімната: ані шпалер, ані фіранок, ані шафи. Тільки диван, запилена люстра, ноутбук з довгим шнуром, який зміїться попід полотнами, розставленими в кутках. Незавершені полотна... Мабуть, саме вони мучать її найбільше, нагадуючи про нереалізованість.

Вона виставляє руку з-під теплої ковдри й намагає телефон біля ліжка. Узявши його, неохоче розкриває обличчя. Розплющує одне око, щоб побачити номер. Телефонують батьки. Після секундних роздумів усе ж вирішує відповісти – батьки запрошують на гостину.

Тася збирається, наче вона геть не жінка. Ну не може жінка витратити на збори всього десять хвилин! На виході зустрічаємось очима: спухле обвітрене обличчя з поспіхом нанесеним яскравим макіяжем, матово-червоні губи, обведені чорним очі. Страшні в неї очі, навіть мені якось боязко в них дивитися.

Її зовнішність просто волає про сексуальну невдоволеність і бажання бути поміченою. Але вона пояснює все по-іншому, згадуючи і панк-гурт, і творчий потенціал, і вираження власної індивідуальності.

На відході настроїв стабільний. Не гарний, але й не поганий.

Поки йде по важкому мокрому снігові, грузнучи й пробиваючись крізь нього, Тасіта думає про власне призначення. До нього так само важко добиратися, як зараз брести по грузькому снігу. Заздрісники, причепи, невіри обліплюють, немов сніг, роблячи кожен крок важеним... Сніг б'є в обличчя, заліплює очі. Збиває з

ніг вітер. А чи не так збивають її зі шляху власні виправдання, коли нічого не хочеться робити. А засліплення перед майбутнім, а страхи – вони такі ж перепони, як ці затверділі від холоду кучугури, через які доводиться перебиратися.

І тільки їй вирішувати, чи зупинитися серед хуртовини, дозволити дрібним сніжинкам зробити з неї кокон, загорнути в сувій білого непчатого й ніким не торканого полотна, поховати її мрії, чи роздerti білу пелену порухом і продовжити свій шлях через кучугури.

– Якби мрії здійснювалися легко, до них було б нецікаво йти.

Вона втирається мокрою рукавичкою.

– Та й чи матимеш задоволення, отримавши те, чого прагнеш, не докладаючи зусиль?

Важко переступає через велику купу снігу.

– І чи виростеш у власних очах, не зробивши нічого вагомого?

Після навідування батьків завжди відбувається «напад темряви» (так я його називаю). Під час нього вона немов починає гнити зсередини... Їй складно лишатися на самоті. Такої миті вона п'є пиво чи вино, шукає знайомих людей і тікає від них. Складно описати цей стан. Її ніби затягує якийсь чорторий. Я часто уявляю її внутрішній світ. Я впевнена, що там нависла імла, снують страшні химерні думки й живуть мерці – кострубаті монстри, що гниють і заражують тліном усе її ество. Я уявляю, як вони туляться своїми головами (з порожніх очниць яких визирають тлусті черви) до її думок, і ті покриваються слизом та струпами. Я уявляю, як ці монстри лізуть її стравоходом угору, до рота. І тоді вона прагне скинути їх донизу, заливаючи в себе дешевий портвейн. Тася часто говорить про цей стан. Каже, що такої миті їй здається, ніби хтось тягне її за горло всередину. І коли це починається, вона спалахує ненавистю та злобою. Деколи сльозами беззахисності. Їй хочеться знайти прихисток чи сховок. Щоб хтось обігрів її, зазирнув туди, усередину неї, хоч яким би страшним не було її нутро. І водночас їй ніхто не потрібен. Вона нікого не хоче туди пускати. Її душа оточена сталевною огорожею й замінованим полем, де кнопка спуску – її свідомість.

Увечері дозволяю їй випити трохи пива. Вона все одно не п'яніє від нього, але хоч трохи заспокоюється.

Тася ще довго не може заснути (останнім часом їй складно не лише прокидатися, але й засинати). Вона боїться звуків, що втихають. Боїться тіней, електричного чайника, який інколи вмикається сам собою посеред ночі. А найбільше боїться залишитися наодинці. У такі моменти внутрішня темрява поглинає її сутність і вона мимохіть задумується про власне призначення, про друзів, батьків, колишні стосунки з чоловіками та жінками, про помилки, що їх вона встигла накоїти. А найбільше – про свої полотна, до яких вона завжди повертається спиною. Тасіта відчувається нереалізованою, безталанною, безхребетною... ледацюгою. А потім, перед самим сном, відбувається найстрашніше.

Коли сон починає її поглинати (цей момент вона чітко відчуває), вона готова кинути все: мрії, ідеали, моральні принципи. Для неї зникає сенс усього, чого бажала, чого прагнула, над чим працювала, чому була віддана.

6.01

Сьогодні особливий і важливий день. Не через те що Різдво (піддослідна не вірить ані в щось, ані в когось).

Колись її дуже турбувало питання смерті. Вона витратила чимало часу, щоб збагнути, що ж станеться з її внутрішнім світом після того, як припинить функціонувати тіло. Єдиною прийнятною версією їй здалася реінкарнація. Складно було повірити в те, що життя вимірюється лише кількома десятками років. Звісно, не хотілося, щоб на цьому все закінчувалося...

Усупереч таким прогресивним думкам, Тася завжди святкує Різдво з батьками. Їй подобається романтика свята, вогники свічок, запрошування предків на Святу вечерю, материні молитви, кутя, смачні страви. У дитинстві на Різдво вона відчувала себе причетною до чогось містичного, химерного, фантастичного й незбагненого. Тоді вона вірила, що всі родичі, яких вона знала, і ті, кого не бачила ніколи, справді залітали через відчинене вікно й вечеряли разом з нею...

Тільки зараз подумала: а може, їй бракує віри? Може, у її житті просто немає чудес? Люди, які мають віру, по-своєму щасливі. У неї ж не було любові навіть до батьків. Так, вона поважала їх, почувалася вдячною, але водночас абсолютно відчуженою.

До батьків Тасіта приїхала в поганому настрої. Дорогою вона весь час згадувала сон. Але він не хотів вивергатися з надр забуття. Тася спромоглася пригадати тільки, що він був дуже прийнятний і теплий.

Батьки, як завжди, радо зустрічають її. Запалюють свічки й сідають до столу. Мати урочисто проказує слова молитов. Батько притискає долоні одна до одної і мовчить. З виразу його обличчя видно, що він хоче якнайшвидше попоїсти й сісти за комп'ютер. Тася насмішкувато поглядає на матір: дівчина вже два роки не носить на шиї хрестика.

Швидко між Тасітою й батьком спалахує сварка. Дівчина домагається взаєморозуміння. Прагне пояснити, чому в неї рвані джинси, чому все ще не знайшла роботу, чому не має дітей і чому вкрай рідко прибирається в хаті. Я відчуваю, ні, я бачу, як внутрішній, огидний, злий, знавіснілий монстр лізе через горлянку Тасіти й намагається дотягнутися до батька.

– Я хотів би, щоб твоя суть збігалася з твоїм іменем! – спересердя волає батько й вискакує з-за столу.

Цікаво, що то за ім'я? Латина? Чи грека? Повернемося додому – обов'язково пошукаю в словнику...

Химерний монстр Тасіти раптово зривається з язика й котиться назад. Замість гніву її пронизує біль. Важезний біль. Ясна річ, адже людина, яка повинна як ніхто розуміти, називає її ненормальною... Тут будь-хто втратить рівновагу.

Тася мовчки прибирає зі столу. Мати співчутливо дивиться на неї. Ловить дівчину на кухні й обіймає. І тут... я бачу те, чого ще ніколи не бачила. Тася плаче! Жодного разу я не бачила, як вона плаче.

– У мене нічого не виходить... Я ні до чого не здатна. Навіть там, де вважаю себе майстром. Я терпіти не можу людей... Я не маю жодного знайомого, хто хоча б частково мене розумів... Я не знаю людей мого розумового рівня... Я ніколи не

закінчую полотна... Мені так самотньо... Я ніколи не закінчу ті кляті полотна!

Сльози безперервно течуть її обличчям, котяться по шиї, губляться в комірі її сорочки. А вона все говорить і говорить.

Це було вперше, коли вона комусь щось говорила. Окрім мене. Мені можна нічого не говорити. Я й так усе розумію.

Психологічний стан стабілізовано. Піддослідна налаштована змінити себе, своє життя.

Цікаво, на скільки її вистачить?

7.01

Її ранок починається о третій годині дня.

Тася встає з ліжка тільки тому, що бачить годинник і лякається втраченого часу.

Кожен її день починається думкою, що от сьогодні вона точно візьметься за малювання. Саме сьогодні з-під її пера народиться художній шедевр. З'явиться картина настільки відмінна від решти відомих полотен, що критики заговорять про новий жанр, новий ідеал, новий усесвіт. Вона переконана, що це станеться саме сьогодні. Тож, з'ївши пару канапок, заходить до кімнати поступом переможниці. А тут погляд ковзає по недомальованих «шедеврах», а потім зупиняється на ноутбуку. Я просто бачу, як спалахує думка: «Лише пару серій – і стану до роботи. Кіно потрібне, щоб налаштуватися...». І її горда постава зминається, скоцюрблюється перед віртуальним світом.

А вона ж усе ще думає, що ввечері продовжить одну з робіт. Просто їй потрібен час... Ну зовсім трошки часу для налаштування.

«Я тільки-но прокинулась. Не можна отак одразу поринати в роботу, за яку вже давно не бралася? Тільки дві серії...» – переконує вона себе.

Я знаю такі балачки. Увечері, коли опам'ятається, скаже, що починати щось уже пізно. Так і просидить за ноутбуком до ранку, сьорбаючи з пляшечки пиво.

Четверта ранку. Міцно стулені повіки.

«Завтра. Тобто вже сьогодні... зранку встану й відразу почну працювати...» – подумки заспокоює себе.

8.01

Пусті-пусті очі. Вона прокинулася вже невдоволеною.

Дзвінок у двері. Це прийшла сусідка, яка часто просить її збігати за цигарками.

Тася забивається в куток кімнати, вмощується між полотнами. Щільно затуляє вуха долонями, притискається до стіни, заплющує очі.

– Тасю, ти вдома?!

Тягне на себе одне з найбільших полотен, щоб затулитися ним від усього. Робить вигляд, що її не існує. Я дивлюся на неї і бачу, як вона зіщулюється... намагається зменшитися, зникнути.

– Тасю, ти вдома?!

Лягає, згорнувшись калачиком на підлогу. У її уяві тепер вона маленька цятка на підлозі. Невидима, непотрібна... «Зітріть мене»...

– Тася?!

Двері гучно розчиняються. Стою на порозі, зла і втомлена.

– Чого вам?!

Переді мною маленька зморшкувата бабуса зі слідами колишньої краси на обличчі.

– У мене закінчилися цигарки... – бурмоче і свердлить мене своїми булькатими вицвілими очима. Мене дратує її фарбоване жовте волосся, її старечий запах, її тонкі сухі губи...

Тасіту привчили поважати старших. Бо вони мають бути розумнішими. Вони ж стільки всього бачили, стільки пережили. Та й прочитали значно більше книг. Вони мають знати все. І Тася кориться прищепленому інстинкту. Не вірить, але кориться. Я знаю, що у свої двадцять три вона пережила набагато більше, ніж ця дурнувата бабця. Я знаю, що її мозок має більший потенціал, ніж мозок зморшкуватої жаби, стоїть зараз біля дверей. Але Тася, яка не може нормально розмовляти навіть з близькими, яка зараз зібгалася й пірнула у свою знетямленість, у свій відчай, на думку цієї корисливої мумії, має наплювати на все і йти за куривом для неї! Чому? А! Через добросусідські правила? Чомусь вона має спілкуватися з ними. Її мають цікавити їхні справи.

Хтось народив? Поздоровляю.

У вас дочка вийшла заміж? Поздоровляю.

Ви нарешті зробите ремонт, про який так мріяли і який заважатиме мені спати на вихідних? Поздоровляю.

У вас нова сумочка? Поздоровляю.

Ваш кіт врешті-решт сховався правильно в туалет? Поздоровляю.

Лицемірство. Усе це лицемірство. Моя піддослідна не може сприймати людину, коли насправді вона їй неприємна. Тасіта не може ввічливо посміхатися тому, кого ненавидить. Вона не може брехати, тому що брехня посилює її внутрішній біль. Вона починає зневажати себе за те, що дотримується всіх цих незрозуміло ким установлених правил.

– То й що?

Опираюся на двері й дістаю з кишені цигарки. Запалюю, доки вона розглядає мене й намагається зазирнути у квартиру. Знаєте, чому такі бабці сунуть свого носа до чужих справ? Тому що в них немає власних. У них немає особистого життя.

– Пригощайтесь.

Простягую їй відкриту пачку своїх цигарок.

– Я такі не курю. – Бабця міцно стискає сухі, потріскані губи.

Знизую плечима й грюкаю дверима перед самісіньким її носом. Не сьогодні. Сьогодні ми не турбуватимемо дівчинку. Вона все ще корчиться на підлозі під стіною.

– Н-да... Тобі сьогодні пиво не допоможе. Ані вино...

Піддослідна лише судомно здригається. Мобільний розривається від телефонних дзвінків – ситуація погіршується. Попри все бажання визнати її мізантропом я не можу. Вона не ненавидить людей. Тася просто не може бути серед них через свою відмінність. І вони її також цураються. Її перебірлива щирість та правдивість відштовхує. Краще солодка брехня, еге ж? Ці проблеми почалися ще в університеті, коли вона говорила в обличчя викладачам те, що думала, коли називала своїх одногрупниць «тупим стадом» за те, що давали хабарі викладачам. Ми живемо у світі, де навіть суб'єктивна оцінка не минає безкарно. Тасю завжди дратувала залежність від цих дурних папірців, але, як і всі, вона мусила користуватися грішми. Вона ніколи не хотіла бути відмінною від інших, але разюче відрізнялася навіть від тих, хто сповідував відносно близькі погляди. Вона хотіла знайти людину, яка б зрозуміла, чому вона така, дійсно усвідомила її вчинки, її погляди. Але замість порозуміння наштовхувалася на сміх або отримувала стусани.

Люди завжди знищують те, чого не можуть зрозуміти. Невідоме здається небезпечним.

Тасіта не хотіла виходити на вулицю, не хотіла бачитися з друзями чи батьками. Після цього ставало гірше, бо й ті, й інші намагалися змінити її. Це принижувало.

– Свобода – це, коли ти живеш так, як хочеш, – колись сказала Тасіта. – Це не свобода вибору, тому що вибір буває хибним. Це свобода жити у своєму світі, такому, як ти бажаєш... У моєму світі мене розуміють. А в реальному – я в кайданах відчуження, недружніх поглядів і знущання. Так, я вмію побачити прекрасне там, де його не можуть побачити інші. Але й дурень може побачити гарну квітку, намисто чи небо, а от хто зможе помітити щось гарне ну... наприклад... у шпильці? У мене на одязі їх безліч. Я вважаю це гарним, естетичним. І не моя вина, що інші цього не бачать.

Вона весь час депресує. Усі близькі їй люди намагаються її переробити. Це боляче визнавати. Тася сама знає, що їй потрібно. Вона контролює своє тіло, своє життя. Та не може контролювати свою душу. І ці дикунські погляди, ці правила та настанови тільки підбурюють її стати собою. Такою, яку ніхто ніколи не зрозуміє. Такою, яка стане «створінням з іншої планети». І це закінчиться її цілковитою самотністю.

– Так. Я скажу їм правду. І нехай після цього мене зненавидять. Нехай зневажатимуть і тікатимуть від мене. Зате я знатиму, що насправді відбулося. І нічого поганого в тому, що я відчуваю, немає, адже саме це мене робить такою, якою я є.

Правда, тут вона не зовсім відверта з собою. Утрачаючи когось із друзів, вона переживає, замикається в собі. Відсторонюється. І саме через це більшість її полотен залишаються незавершеними й навіть не розпочатими.

9.01

– І останнє запитання. – Здоровий і чомусь спітнілий бугай з квадратним обличчям уважно дивиться на мою піддослідну. – Що в тебе на сорочці?

Ранок для Тасіти почався зі співбесіди, про яку домовилися батьки. Їм уже давно не давало спокою її безробіття, тож вони вирішили взяти справу під свій контроль. Зателефонували о дев'ятій (період глибокого сну) і повідомили, що знайшли непогану роботу для неї. Місце в одній фірмі, де Тася мала працювати секретарем чи щось таке.

І вона пішла. Мимохіть таки визнавши, що час виходити між люди, час ставати самотійною (хоча в її НЗ лежало близько тисячі гривень, на які вона спокійно могла проіснувати ще один місяць). Власні психічні проблеми прекрасно були відомі моїй піддослідній. Саме тому вона одягла свою єдину спідницю-олівець, сорочку, стримано нафарбувалась і вирушила на пошуки горезвісної фірми.

Тепер вона сидить перед огрядним діловим «татусем», який розглядає її диплом. У нього миршавий костюм і плішива голова. Дівчині так і кортить сказати, що в нього тупий вираз обличчя і що якби вона замінила його на цій посаді, то фірма покращила б свої показники тільки тому, що його колеги дивилися б на більш привабливу особу з більшим ступенем інтуїції та емпатії.

Окрім цього, він дуже кумедний. З усього видно, що чоловік намагається мати вигляд солідного бізнесмена на кшталт американських керівників. А люди, які, виконуючи звичайну роботу, прагнули надати собі серйозного ділового вигляду, завжди видавалися Тасіті смішними. Це ж усе напускне, удаване, примарне. Це ілюзія. Це іграшки, порівняно зі справжньою роботою.

– Я забобонна. Це щоб не зурочили. – Вона ніжно торкається шпильок на комірці, єдиної деталі, що може викрити її справжню. Єдиної частини, що залишає її собою. Шпильки на комірці розміщуються в ряд і поєднуються тоненьким мідним ланцюжком.

Роботодавець підозріло глянув на цей аксесуар і поклав її резюме на стіл. Піт котився скронями.

«Та втрися врешті-решт своєю дебільною краваткою».

– Думаю, ти нам підходиш...

«Дарма ви так думаєте, дядю. Не знаєте, яку мороку берете собі. Я живу з нею, і мені це коштує таких нервів, що вам і не снилося!»

– Завтра чекатиму тебе о восьмій годині. Поясню твої обов'язки.

Тасіта посміхнулася йому й підвелася. Насправді, це була не посмішка, а хижий вищир. Так тварини залякують свого супротивника, показуючи гостроту ікол.

Відверто кажучи, вона поняття не мала, чим займається фірма. А ще відвертіше – їй було абсолютно на це начхати. Для неї важливим був процес не заробляння грошей, а соціалізації. Знаєте: нові знайомства, нові відчуття, нове заняття. Це саме те, що потрібно такій, як вона.

Тасіта усвідомлювала, що вона хвора.

10.01

Зміна режиму дня далася важко. Тасіта спершу ніяк не могла заснути, а на ранок – встати. Раніше вона лягала спати лише о шостій ранку, тепер це був час підйому.

У квартирі сталося щось із опаленням, тож уставати не хотілося ще й через холоднечу.

Збираючись, вона кинула оком на полотна. Цього разу її сумління мовчало. Вона не малюватиме, тому що не має часу. Тому що з роботи прийде пізно. Тягар з пліч немов рукою зняло.

Піддослідна посміхнулася.

На вулиці йшов сніг. Тасіта йому зраділа. Її доволі тонка організація душі дозволяла насолоджуватися найменшими елементами краси, навіть коли було зовсім не до цього.

За годину вона вже розглядала власний кабінет. Так, у неї був окремий кабінет. Невеличка комірчина без вікна. Тут помістилися тільки стіл, стілець і шафа з картотекою. Її робота полягала в тому, щоб шукати вакансії для інших. Люди мали приходити до неї зі своїм резюме та грошима. А вона мусила відшукувати за картотекою для них роботу, відповідну до їхньої освіти та здібностей. Отже, фірма займалася працевлаштуванням. У цей період досить вдало обрана сфера діяльності, адже наразі робота потрібна всім, а вільних робочих місць практично ніде немає. Особливо місць за спеціальністю.

Особистий кабінет приємно потішив Тасіту. Настрій покращився. Нехай кабінет маленький, але ж це особистий простір. Неприємність крилася в тому, що потрібно було працювати з людьми. Тасіта не відзначалася комунікабельністю, навіть була дещо відлюдкуватою. Із цим могли виникнути певні проблеми. До того ж керівництво попередило, щоб вона брала гроші виключно наперед і не переймалася цілком безнадійними випадками, навіть якщо клієнти платили.

На вулиці лютував мороз, тож десь близько двох годин Тася вивчала картотеку й намагалася зорієнтуватися, що й де в ній лежить. Картотека поділяла клієнтів на людей з вищою освітою і без. Кожна група своєю чергою ділилася на ланки. Робота для людей із вищою освітою розгалужувалася не тільки за спеціальностями та напрямками, але й за рівнем освіченості. Містилися окремі шухлядки для червоних дипломів. Для людей без вищої освіти було виділено дві віхи: фізична праця й талант. Тут так і було зазначено: «талант». Це була найцікавіша шухлядка. У ній лежали направлення, рекомендації та інші папірці людей, які займалися мистецтвом, але не знали, куди йти далі зі своїми вміннями. Окрім клієнтських папірців, Тасіта знайшла також вакансії, де були потрібні творчі люди. Тасіта з особливою цікавістю вивчила матеріал, що лежав у цій комірці. Але її чекало розчарування: жодної нормальної роботи чи рекомендації там не було. Тільки вчителювання.

Перший відвідувач прийшов о десятій. Це був доволі літній чоловік, від якого сильно тхнуло хлором і ліками. Шуба на ньому була геть побита міллю, з-під неї виднівся раритетний костюм, шапка так само пам'ятала совкову епоху. З-під шапки вигулькнула геть посивіла голова.

– Доброго дня. – Тасіта привітно посміхнулася дідусеві й запропонувала присісти.

– Доброго. – Він важко опустився на стілець, простягнув своє резюме. Тася звернула увагу на майже беззубий рот.

Швиденько переглянувши резюме, дівчина зрозуміла, що клієнтові жодна робота, окрім фізичної, не світить. Але їй стало жаль поважного дідуса, який мусив іти працювати на таку роботу.

– Отже... для чого ви шукаєте роботу? Є ж пенсія?

Чоловік тяжко зітхнув.

– Не вистачає. У мене син у лікарні. Тяжко хворіє, ліки для нього дорого коштують. А він свого часу не одружився. Тож у нього залишився тільки я. Однією пенсією тут не допоможеш. Та й яка зараз пенсія? Це ж навіть не прожитковий мінімум...

О-о-о-о, ці слова її боляче зачепили. Вона багато часу думала про сучасну владу, про економічні проблеми в країні, про зажерливість можновладців. Її наче щось ухватило за горло. Внутрішній монстр поліз угору. Біль тяжко розкривав скроні й лоб. Доволі чіткі зморшки на її обличчі стали наче ще глибшими.

– Ви ж знаєте, що без вищої освіти... – тяжко вимовила.

– Так, – не діждав дідусь, коли вона закінчить. – Я й не розраховую на якусь елітну роботу. Хоч я доволі вправний механік.

Ковтаючи монстра, дівчина тихо сказала:

– Залиште ваше резюме. Я зателефоную щойно знайду підходящий варіант.

Чоловік широко посміхнувся й сказав:

– Знаєте... Я вважаю, що не буває недостойних робіт. По-справжньому ганебними можуть бути тільки лінь і бездіяльність.

Така сумна зболена посмішка. Вона надовго врізалася в пам'ять піддослідної.

Наступні відвідувачі не відрізнялися оригінальністю. Двое – з червоними дипломами, трое – без освіти, один такий самий, як і той дідусь.

День видався тяжким. Робочий час закінчувався о шостій. Тася спочатку глибоко переймалася проблемами своїх клієнтів, вислуховувала їх, розпитувала про їхні негаразди, але до кінця робочого дня збайдужіла.

Відчай поглинув її з головою. Дорогою додому вона купила пляшку дешевого червоного вина.

Адже вдома на неї чекає самотність, немитий посуд, порожній холодильник, пил на полицях у кухні й полотна. Вона знала: сьогодні її доконають полотна.

11.01

Робота. Червоні очі від недосипу. Легке похмілля та безкінечна втома. Знемога не від роботи. А від звичного відчаю.

Люди... Потік людей, яким не здатна допомогти. Тому що є правила. Приходили люди по-справжньому талановиті, але вона мусила їм відмовляти. Тому що співпраця з ними не обіцяла прибуток. Усе нестандартне, невідоме та безнадійне відходило на другий план. Керівництво відсіювало таких людей. Це не їхня специфіка.

Тасіту обступили думки. Їй, як завжди, хотілося порушити правила. До того ж вона була абсолютно готова до цього. Але ж спершу треба заслжити довіру «кріпосника». Розпочавши бунт одразу, вона просто втратить роботу і це не матиме жодних результатів. Передусім потрібно заслжити довіру начальства. Для цього слід зараз відмовляти. Без співчуття. Без розуміння. Без відчуття. Без душі.

Вона заведе окрему картотеку – для себе. Туди вона вноситиме людей, які, на її думку, мають талант. Які спроможні перевернути світ. Творців. Вона відчувала свою немічність, свою нездатність творити, тому прагнула, щоб у когось, хто справді працює над собою, щось вийшло. Щоб вони досягли того, від чого вона відмовилася. Тасіта часто думала, що могла б бути на їхньому місці. Та ні (відмахувалася від мрії). Не могла. І не тому, що зараз вона нічого для цього не робить. А тому, що вона по-справжньому талановита. Вона прославилася б одразу, тільки-но виклала б свої роботи де-небудь. Одразу...

– Доброго дня... О! Ви з наших!

Піддослідна вперше за день уважно розглядає клієнта. Перед нею дівчинка років вісімнадцяти на вигляд. За спиною гітара... Волосся пофарбоване у фіолетовий, скроні чисто виголені. Пробита щока, з якої стирчить шпилька, говорить більше,

ніж увесь інший пірсинг на обличчі. Приємні ямочки на щоках, сяючі блакитні очі. Одяг пошматований. Лише пальто цілісіньке.

– З кого це – з ваших? – Тася опустила очі долу. Щось болісно віддалося у грудях.

– Ви неформал! – ще ширше посміхнулася дівчина.

– Не розумію, про що ви, – різко відповіла піддослідна.

Я бачила, вона почала себе зневажати, бо вже знала, що відмовить цій дівчині.

– Шпильки. На комірці, – кумедно звела брови гостя, знімаючи з плечей гітару й уможууючись на стільці. – Це викриває вас...

Тасі на душі раптом розплилося літепло.

– Я забобонна?... – не то питаючи, не то стверджуючи відказала вона, ховаючи легку усмішку.

– А... розумію. Робота така.

– Забобонна, – твердо відповіла.

Дівчина стенула плечима.

– Я не знаю, чи маю вам зараз показувати, що вмію робити з голосом чи інструментом, але хочу знайти роботу, пов'язану зі співом і грою.

Тасіта підвелася й зробила вигляд, що шукає щось у картотеці. Вона знала її напам'ять. Вона пам'ятала, що там можна знайти тільки дурнуваті пропозиції, які ніколи не дадуть розвитку таланту. Гра в кафетеріях. Навчання гри на гітарі чи вокалу. Адреси індивідуальних фірм, які займаються музикантами (там потрібно внести чималу суму грошей). Адреси концертних зал, яким потрібно заплатити, щоб виступити. Адреси рекламних агенцій, що й за холодну воду не візьмуться заради виступу нерозкрученого артиста. Адреси псевдо-менеджерів, які здеруть купу грошей і взагалі нічого не зроблять.

Стоячи спиною до дівчини, вона сказала:

– Зіграй-но мені. Це, звісно, ні до чого. Та знатиму, на що ти здатна й шукатиму вакансію, відповідну до твого таланту.

Бездумно перебираючи картки зі знайомим непотрібом, вона уважно слухала.

У клієнтки був гарний голос, на кшталт Хелавіси з гурту «Мельніца», а гра нагадувала щось архаїчне й не могла претендувати на популярність серед широкого загалу. Чарівний голос. Це був талант. Зі своїм індивідуальним стилем.

– Так... Я маю взяти з вас двісті гривень за декілька адрес. Але хіба вам це потрібно? – Тасіта обернулася до неї. – Давайте, ви залишите свої координати, а я зателефоную, якщо знайду для вас по-справжньому хорошу роботу.

Дівчина задумливо насупила лоба.

– Мені потрібна робота... Я не маю, де жити зараз...

– Я можу дати вам кілька адрес, але не думаю, що вони будуть варті вас, – холодно повторила Тася. Вона зневажала таку легковажність. Хоча... різні обставини бувають.

Піддослідна була впевнена, що зайву метушню слід відкидати. Що, якщо людина чогось по-справжньому бажає, вона спроможна обійтися без таких агентств.

– Розумію... А ви живете одна?

Питання захопило зненацька. Тасіта засумнівалася, відповідати чи ні. Дівчина їй сподобалася. До того ж у неї давно не було сексу. Мимоволі оцінила фігуру дівчини. Вона припала їй до смаку. Тасіта не любила занадто сухоребрих. Ані чоловіків, ані жінок. Вона вважала це банальним. Їй подобалися люди з якоюсь вадою у зовнішності. В одного з її колишніх була гусяча шкіра (що цікаво – завжди); в іншого – були геть гnilі зуби; ще в іншого – не було ноги, а котрийсь – був косоокий. У її колишньої груди весь час були розбухлі. Не від холоду чи збудження, просто вони були такими. Ця ж була повненькою. Правда, звабливо повненькою. Але піддослідна відчувала: у неї мусить бути щось потворне на тілі.

– Це стосується роботи?

– Ні.

– Залишіть контакти. Я зателефоную.

Дівчина раптом якось по-особливому посміхнулася й простягнула руку на прощання.

– Я чекатиму.

Піддослідна задумливо провела клієнтку поглядом. Зазвичай повнота відштовхує, тим більше фізичні вади. Але ж це значною мірою данина стереотипам. Усе має свою привабливість і красу. У вадах часто-густо криється індивідуальність. Найбільше Тасі імпонувало те, що вади вчили людей любити себе такими, як вони є, цінувати свій стан. Усвідомлювати, у чому життя дає їм переваги. Такі речі кардинально змінювали світогляд. Той хлопець із гусячою шкірою любив холод; її дівчина вважала себе гарячою штучкою (саме через постійно набубнявілі груди). Хлопець із гнилими зубами міг дозволити собі вільно обирати будь-яку їжу. Той, який без ноги, цінував свої міцні руки. Косоокий уважав, що може бачити те, чого не бачать інші. А ця пампушка (судячи з її поведінки) вважала себе вкрай сексуальною, здатною привернути увагу навіть особи своєї статі.

Резюме Катрини Мазур лягло в особисту папку. З написом «Для себе».

Цей день допоміг Тасі відчувати, наскільки їй потрібен секс.

На мою думку, її агресія переважно виникала саме через відсутність сексуального вдоволення. Правда, гадаю, що зараз їй краще підійде чоловік, а не жінка. Сама ж піддослідна не бачить підстав відмовлятися від стосунків із слабкою статтю.

Сьогодні вона купила пиво. Лише один літр. У неї відносно не поганий настрій.

Удома розвернула всі незакінчені полотна до стіни.

– Ще не час...

12.01

Завжди існує певна усталена думка. І я не про стереотипи.

Піддослідна почала знайомитися з колегами на роботі. До неї в кабінет, коли не було клієнтів, забігла жіночка, яка займалася поповненням картотеки. Вона принесла інформацію про нові вакансії. Їй було десь за тридцять, але на вигляд здавалася старшою.

– О! Ти новенька! – в'яло посміхнулася.

Тасіта хитнула головою. Вона розглядала гостю. Обличчя з павутинням зморщок, тонкі губи, скривлені мов у П'єро. Повіки сильно нафарбовані блакитними тінями. Колега видавалася пересічною жінкою свого віку. Уже не молода й не гарна, але прагне молодитися. Такі жінки викликали в Тасі відразу. Вони були занадто типовими й завжди з жахливим несмаком підбирали одяг і косметику.

– Як тобі працюється? – Вона поклала аркуші з переліком вакансій на стіл і зручно примостилася на стільці. Тася не збиралася приховувати роздратування. Вона ненавиділа спілкуватися з людьми, які були їй неприємні. Вона не терпіла робити вигляд, що це не так. Починаю хвилюватися. Для хворої з таким складом психіки п'ять хвилин розмови з об'єктом роздратування могли вилитися в тяжку депресію з великою кількістю цигарок та алкоголю. А в неї ж тільки почало щось налагоджуватися в душевній сфері.

– Нормально, – сухо процідила дівчина крізь зуби.

Вона знала, що стриманість і терпіння – це перші риси характеру, які потрібно виховати в собі, щоб оточення поважало тебе й приймало. Піддослідна ще не навчилася цього до кінця.

– Ну та... З таким-то робочим місцем, – украдливо посміхнулася жінка. – Ти везуча.

Тася прикрила очі й торкнулася шпильок на комірі.

Цього прийому її навчила я. Коли щось сильно дратує, підіймається хвиля агресії, потрібно тільки на мить замружитися й уявити якесь приємне середовище. Людям з розладами варто носити при собі певну улюблену річ. Дивно, але дотик до такої речі, як правило, заспокоює. Це ще раз доводить дурнувату прикутість людей до матеріального світу. Я часто обмірковую цю проблему. Є один надзвичайно цікавий психологічний дослід, проведений з дітьми. Діти за своєю природою доволі жадібні. Їм увесь час потрібні нові іграшки, однак вони терпіти не можуть, коли іграшка, що вже їм набридла, потрапляє до чужих рук, і часто, відкинувши нову, вони намагаються повернути собі стару й непотрібну річ. Але, що цікаво, навіть за умови цілковитої відсутності іграшок вони знайдуть розвагу серед навколишніх предметів, приміром вони можуть гратися листочком від дерева чи патичком. Діти, у яких було обмаль іграшок у дитинстві, виростають креативнішими за інших, розумнішими та щасливішими. Вони вміють тішитися дрібницями. Їм удосталь обмеженої кількості речей. Вони менше чіпляються за матеріальне. Цього не вистачає дорослим. Маючи й так чимало речей, вони чомусь прагнуть здобути ще більше. Часто дорослі – це великі діти. З багатством приходить дурнувата турбота: усе вберегти й примножити набуте. Дорослі бояться втратити навіть ті речі, якими ніколи не користувалися. Так званий ефект Плюшкіна.

Насправді, Тасіті не потрібно навіть торкатися улюблених речей. Вона самодостатня й вільна від умовностей. Але зараз це конче потрібно. Згодом вона усвідомить непотрібність цих рухів.

Що уявляє Тасіта, заплющуючи очі? Я не хочу про це знати. Я боюсь її фантазій.

– Що це в тебе на комірі? – Короткі криві пальці потягнулися до сорочки.

Піддослідна сахнулася від її руки.

– Талісман. Щоб не зурочили. Давній талісман. Ще бабуся розповідала про нього. Сильнішого не буває. Окрім того, що тебе ніхто не може зурочити, він ще й повертає зло тому, хто бажає його тобі. Чужим людям не можна торкатися, – випалила піддослідна.

О так... вона вміла брехати...

– Цікаво... А є якийсь особливий обряд виготовлення цього талісмана? – зацікавлено витріщилася жінка.

У її віці жінки якраз починають вірити в такі речі. А може, вона занадто наївна?

– Ні, немає. Просто чіпляєш якомога більше шпильок і поєднуєш їх ланцюжком, – стелула плечима Тася (вона насміхалася з жінки).

Тонкогуба задумливо покивала головою. Потім дістала з сумки пляшку дешевого коньяку й два пластикові стаканчики.

– Давай – за знайомство?

– Ми ж на роботі...

– Я тебе прошу, керівництво сюди не заходить. А клієнти готові тобі взуття лизати, тільки б ти знайшла їм нормальну роботу. Ніхто ні про що не дізнається, – відмахнулася жінка, наливаючи блідо-коричневу рідину. – Так... Мене звати Світлана Анатоліївна.

– Тасіта... – Піддослідна задумливо зазирнула в стаканчик.

Вона не любила коньяк. Але любила пити.

– Тасіта? – здивовано зиркнула на неї жінка.

Точно, я зовсім забула пошукати в словнику, що означає її ім'я.

– Тасіта, – повільно повторила дівчина, – це латинське ім'я. Воно означає – німа.

Завжди існує певна усталена думка.

Сьогодні Світлана Анатоліївна знову навідала піддослідну. Вона вдруге принесла з собою коньяк. Тепер Тася сприймала її спокійніше. Вона лояльно ставилася до людей, які пригощали її коньяком. Вони говорили про спітнілого смердючого здорованя керівника.

– Знаєш, він реально страшний. Буває такий злий, що просто жах. – Запалі щоки жінки почервоніли чи то від алкоголю, чи то від морозу.

– А мені він видався доволі нерішучим...

Дівчина уважно розглядала новий матеріал для картотеки.

От вона – усталеність думки про особистість. Хтось колись вам скаже щось негативне про людину, і ви, зустрівшись із нею, не звернете увагу на її позитивні риси. Тому що ви вже запрограмовані кимось на негатив. Найчастіше програмується страх перед керівництвом, викладачами, учителями.

– Та ти його ще просто погано знаєш... За керівництво! – Світлана Анатоліївна перехилила в себе коньяк. – Ух!

Якось вам розкажуть про вимогливий лихий характер когось, хто стоїть вище вас за рангом, і ви боятиметесь розмови з ним, сахатиметесь його тіні, трепетатимете від його імені.

– От прийде він до тебе в кінці місяця перевірити твої справи з клієнтами, картотеку – і побачиш, який він буває. – Світлана Анатоліївна повернула Тасіту від роздумів до реалій. Вона встала й походжала кабінетом. – Нехай-но тільки ти взяла якогось непрацездатного клієнта... Чи вакансію поклала не до тієї шухляди. Наслухаєшся...

Тасіта пирхнула.

Маячня. Такими речами ми приховуємо свій страх. Не перед керівництвом. Не перед кимось вищим. Це страх проявити себе як особистість. Бути індивідуальним, розуміти, що кожен заслуговує гідного ставлення. Якщо ж ви

сумнівається в цьому й продовжуєте гнути шию, то слід щось змінити в собі. Це не керівник поганий, це ви – боягуз. Доведіть собі й оточенню, що ви не просто рядовий працівник, студент, раб – ви особистість.

Так секретарка, не розказуючи начальнику про незадовільні умови, лишається працювати й потерпає від недоліків, відомих тільки їй. Так архітектор, усе життя проектуючи незначні частини будівлі, боїться запропонувати нову гарну ідею і врешті залишається на все життя пересічним працівником. Так артист, боячись вийти до публіки, так і залишається актором другого плану, актором масовки.

Така усталеність не для моєї піддослідної. Інакше вона ніколи б не стала моєю піддослідною.

– У мене клієнт, Світлано Анатоліївно. – Їй таки остогидло базікання колеги. Тасіта не любила сірих, невиразних людей. Але раптом її погляд зачепився за щось блискуче. – Що це у вас?

Жінка поспіхом прикрила комірець розстібнутої сорочки (в кабінеті було тепло, ще й коньяк розігрів). Під рукою ховалася шпилька.

– Талісман. Ти ж сама казала, що допомагає. І ти знаєш: таки допомагає. Мені весь день щастить, так що з мене ще одна пляшка. – Вона посміхнулася тонкими рожевими губами й вислизнула за двері.

Дівчина здивовано дивилася їй услід. А потім вибухнула несамовитим реготом.

У що тільки не повірять люди, аби тільки не дивитися фактам у вічі.

14.01

– Стосунки люди будують на грошах...

Сьома ранку. На кухні Тасіта бореться з власним еством. У руці шоста цигарка поспіль. Її руки тремтять. Обличчя змінюється щомиті. А в очах невимовний сум.

– Он як? – Це вперше розмовляю з нею за останній тиждень. В основному, спостерігаю за її поведінкою. – А дружба? Родина? Кохання?

Тремтить. Судомно видихає дим.

– Мені соромно перед батьками. Вони не заслуговують такої дочки, як я. Я повинна більше їх любити. Частіше бувати в них, допомагати. Але... Знаєш? Якби я була меркантильною чи вони економили на мені, у нас не було б такого взаєморозуміння.

На столі – сімдесят шість гривень, які приніс батько. Він завжди піклувався про неї. Основний сенс його буття суто чоловічий: виховати й прогодувати. Знав би він, як ставиться до цього дочка. Зараз вона навіть дивитися не може на цінні папірці.

– Батьки мають любити своїх дітей. Якщо ж не люблять, діти від них швидко йдуть. Якщо занадто піклуються – зневажають і йдуть. Якщо тиранять – ненавидять і йдуть. Але гроші завжди мають ціну, особливо в родинному колі. Існує безліч прикладів в історії та літературі... Ця вічна жадоба. Людині весь час мало... Мої стосунки з чоловіком (єдиним серед багатьох, кого я насправді любила) були зруйновані через гроші. Він був моїм віддзеркаленням. Творчий, розумний, ще й товариський – цього останнього мені завжди бракувало. Але хронічно безробітний. Ми ніколи не бували в кафе чи кіно. Тільки зараз я розумію: натомість він мені давав значно більше. Але я не змогла б прожити так вічно. Він був вільний від матеріального... на відміну від мене. Я хотіла забагато. Жадоба... Гроші руйнують.

Показую очима на шафку. Вона розуміє мій натяк і дістає пляшку сухого червоного вина. Наливає в бокал (його їй колись подарувала тітка).

– Мою дружбу з найкращою подругою зруйнували гроші. Вона часто брала у мене в борг, і мені не лишалося на алкоголь. Я соромилася запитати, коли вона поверне позику. Ти ж знаєш, алкоголь потрібен мені. Без нього я, мабуть, уже давно б збожеволіла. Та одного разу я все ж запитала... вона назвала мене дріб'язковою. І була права. Вона повернула всі гроші. Ми не розірвали стосунки, ні, ми й досі спілкуємося, але вже не так. Зникла довіра. Зникло все...

Перехиляє в себе бокал і випиває все до краплини.

– Тобі ще на роботу. Так що повільніше з алкоголем, – нагадую й водночас аналізую її слова.

– Так... робота. Безглузде рабство заради дурних папірців... – Гірко посміхається й наливає ще один бокал. – Керівництво, мов Гамельнський щуролов,[1 - Гамельнський щуролов – персонаж німецької легенди доби середньовіччя, музика, дудар. За допомогою магії допоміг місту Гамельн позбутися пацюків. Однак магістрат не видав музиці обіцяну винагороду, тож чарівник вивів з міста усіх дітей і втопив так само, як напередодні гризунів. (Прим. ред.)] – усі танцюють під його дудку.

Начальник пожартував – усі мають сміятися.

Смійся, жінко, у якої вдома тяжко хвора дитина! І вона регоче, мов божевільна.

Зубоскаль, чоловіче, у якого два дні тому помер батько! І він відригує утробний сміх.

Шкірся, юначе, у якого тиждень тому знайшли пухлину в голові! І він гигає, приховуючи долонею сльози.

І все через гроші. Люди принижуються, вбивають і навіть помирають... – у неї стали пустими очі. Вона зараз переживала справжнє пекло. Не правда, що вона була бездушною й беземоційною. Щоразу, коли вона стуляла очі, то зносила горе й біль кожної людини, яку зустрічала. Можливо, це була й не прихильність, але це була справжня емпатія. Тасіта ніколи не зосереджувалася на собі. Передусім вона думала про людей, які її оточували, навіть якщо не любила їх і не знала. Тася кидалася на допомогу навіть заради ворога, заради людини, яка всією душею бажала їй зла.

– Збирайся. Час на роботу.

Йду з кухні. Навіть мені тяжко перебувати поруч із нею, коли вона така. Я занадто добре розумію, що вона переживає. Відчуваю, як пульсують у ній емоції.

Вона унікальна за своєю природою. Абсолютно не соціалізована людина. Більшість цінностей суспільства для неї нічого не значать. Її не цікавлять

збагачення чи секс. Кохання чи родинні стосунки. Вона не певна своїх власних переконань. Часто вона нагадує заблукале породисте щеня, яке виросло, не розуміючи, кого можна кусати, а кого – ні.

Тасіта весь день пила. Вона переступила заборону пити на робочому місці. Півдня провела в напівп'яному стані. Майже не запам'ятала нікого з відвідувачів. Її гнітив обов'язок робити те, чого вона не бажала. До того ж, щиро кажучи, вона не була психологічно готова осилити покладену на неї повинність.

Повернувшись додому, Тася забилася в куток кімнати з черговою пляшкою вина. Її очі страшно світилися в напівтемряві. Вона згинула на сьогоднішній вечір.

Мобільний телефон знову не отримав відповіді. Вона люто виплеснула власний біль і судоми на стіну.

Перед сном я перебинтувала її руки. І знову не побачила сліз. Піддослідна знову втратила здатність емоційно реагувати.

Треба знайти людину, якій вона могла б виговоритися.

15.01

Вихідний день.

Тасіта прокинулася несподівано рано. Її організм уже трохи призвичаївся до різниці часу підйому. Вона знала, що має сьогодні навідати батьків. Вони завжди турбувалися, коли донька довго не з'являлася.

Покинувши теплу ковдру, вона запалила цигарку й зайшла до кімнати-студії. Довго й тужливо дивилася на повернуті до стіни полотна. Потім підійшла до одного з них. До того, що подобалось їй найбільше. Повернула до себе й сіла на підлогу перед ним.

На ньому були обриси жіночого обличчя. Це був спогад. Вона прагнула намалювати так, щоб обличчя поволі перетекло в дим і пожовкле осіннє листя.

Подивившись на малюнок, Тасіта пригадала дівчину, яка позувала тоді для неї. Дещо вища за неї, сором'язлива й настільки тендітна, що хотілося повсякчас бути поряд з нею, захищати від усіх негараздів.

– Вона була в блакитній сукні, коли ми познайомилися... – сказала мені Тася й дістала ще одну цигарку. – У неї мама – страшний тиран. Вона поєднувала в собі всі можливі риси деспота, тим самим руйнуючи талант доньки. А та вміла малювати. Дуже гарно малювати...

Цьому полотну скоро виповниться чотири роки.

– Вона... була старша за мене. Зараз мені стільки ж років, скільки було їй, коли ми познайомилися...

Так... Я пам'ятаю цю історію. Це була надзвичайно романтична, але вкрай швидкоплинна пригода.

Тоді вісімнадцятилітня Тасіта вражала своїм життєлюбством і комунікабельністю. У ній нуртувало безстрашшя й алкоголь. Вона носила нашійник, шкіряні браслети на руках і мала волосся кольору свіжої весняної зелені.

– Така боязка й наївна... Ми були настільки різні. І малювали по-різному... У неї всі картини виходили такими... легкими, з чіткими обрисами. І малюнки ніби сяяли... А я завжди відзначалася грубим стилем. Вона любила пейзажі, а я малювала людей, замальовки з їхнього життя або абстракцію. Вона любила світлі кольори, я ж надавала перевагу темним тонам. Завжди темним...

Уже тоді Тасіта була психологічно нестабільною. Пляшка чогось алкогольного завжди була з нею... і пачка цигарок, точніше дві – на день. І безперестанку займалася з кимось сексом. Чоловіки чи дівчата – їй було байдуже. Вона просто насолоджувалась життям.

Знаєте, існують дівчата, які можуть зайнятися сексом з ким завгодно, і їх називають шльондрами. Але є й інші, яких продовжують поважати й любити, не зважаючи на кількість чоловіків чи жінок у їхньому послужному списку. Тасіта належала до останніх.

А тепер уявіть: оцей молодий, вічно п'яний, смердючий цигарками й потом, сексуально збочений, нігілістичний монстр зустрічає білолицю тендітну цнотливу дівчинку, яка знає про життя тільки з екрана телевізора. Перше, що спадає на думку: монстр зламає це невинне дитя. Але вийшло навпаки.

Близько трьох місяців Тася захищала, а не руйнувала її світ.

– У мене немає її картин. Жодної... – Піддослідна не хвилюється. Психологічний стан стабільний. Вона просто згадує її і все, що було пов'язане з нею. – Її квартира... запах... очі... душа. Я все ще можу згадати все це, просто заплющивши очі.

Вона справді прикриває повіки.

– Ми познайомилися на вулиці. Я йшла, п'ючи портвейн на ходу. А до неї причепився хтось тупий і посередній. А вона... неймовірно тендітна, беззахисна. Вона просто мовчала й намагалася піти геть. Ми зустрілися поглядами. Я все ще пам'ятаю вираз її очей. Великих блакитних очей. Це був погляд переляканої дитини. Я була геть п'яною, так що безцеремонно втрутилася... кулаком у ніс гопу. Тієї миті мене мало що цікавило, тому я одразу пішла далі. А вона наздогнала мене. Нічого не сказала. Просто обійняла. І я взяла її з собою. Цю дорослу беззахисну дівчинку, цю талановиту цноту.

Тасіта й справді перейнялася долею тієї випадкової зустрічної. Вони сильно зблизилися. Тася швидко зрозуміла, що «її ангела» не приймуть у компанії, до якої належала вона сама, тож без жалю розірвала старі контакти й проводила весь час із нею.

– Так... Це було те щастя, про яке говорять закохані – спокійне, розмірене, тільки наше... – уважно розглядає свій малюнок. – І швидкоплинне.

Ставить полотно назад до стіни.

– Час навідати рідню...

Увесь день бачу стриманість і холод. Це біль? Це рана. Вона досі не загоїлась.

Ще один вихідний.

На сьогодні в Тасі запланована зустріч із подругою з університету. Колись вони проводили чимало часу разом. Але потім подруга вийшла заміж і зв'язок обірвався сам собою.

Вони зустрілися в тому ж кафе, де Тасіта зустрічалася з колишнім.

– Як ти? – Олена повільно калатала цукор у філіжанці з чаєм. Після одруження вона дещо розповніла, але це її не псувало.

Скільки пам'ятаю, Тася завжди любила її очима. В Олени вони великі й гарні. Гладенька шкіра, повні рожеві губи й весела вдача. Звертаю увагу на те, що вона схудла. З нашої останньої зустрічі минуло два роки...

– Нічого не змінюється, – скрушно посміхається піддослідна, перекидаючи кухоль пива.

– Ти так само багато п'єш? – осудливо кривить губи Олена.

– Менше, ніж з тобою, – знижує плечима. На дні чорних зіниць вигулькують сум і жаль. – Пам'ятаєш, ми навіть на па?рі горілку пили?

Тася посміхається, а Олена опускає очі.

– Те все в минулому. Я більше не п'ю.

– А... – Тасіта відвертається.

Щодень, щохвилини вони були поруч чотири роки поспіль. Розуміли одна одну з півслова. Трималися разом наперекір усім. Робили, що заманеться і як заманеться. Але після одруження Олена почала соромитися спільного минулого, тих неймовірно щасливих спогадів. Їхніх колишніх взаємин. Почала зневажати

той спосіб життя, від якого відмовилася сама і яким продовжувала жити Тася. Олена боялася його. І ось, зараз, соромиться того, що Тася не змінилася, на відміну від неї. Тася залишилася вірна своїм поглядам. Їй абсолютно байдуже, що про неї подумують. У піддослідній усе ще жевріє дитинність, вона залишається мрійником і романтиком. Хоча сірість, постійність, усталеність також затягують її, намагаються знищити її оригінальність, зрівняти з усіма. Тасіта вперто тримається власних переконань, що базуються не на загальних засадах – вони не матеріальні. Вона цінує мистецтво, патріотизм, віру в себе та свій талант, волю. Останнє для неї не порожній звук. Задля власної свободи Тася багато від чого відмовилась. Навіть від Олени. Вона опирається буденному життю.

Олена ж, усупереч почуттям зневаги та сорому, досі не може відмовитися від своєї піддослідної. Для неї Тасіта наче ковток свіжого повітря. Щось таке, до чого вона тягнеться знову й знову. Без чого страшенно сумує, чого їй повсякчас бракує. Тасіта для Олени немов дитячий талісман, який дбайливо ховають на дні скарбнички. Безцінний і водночас непотрібний.

Мою піддослідну завжди оточувало те, що не терпить нормальне суспільство: алкоголь, брак культури, непокора, відстороненість, подвійна орієнтація, зухвальство, вільність, інакшість. Завдяки цьому вона виділялася серед натовпу, це відштовхувало й водночас притягувало. Хтось ходив за нею слідом і дивився закоханими очима, хтось намагався відлупцювати, хтось просто прагнув не відпускати зі свого життя.

– Як твої полотна?

– Малюю. Щодня тільки тим і займаюся. А в перервах читаю і їм, – збрехала не змигнувши, дивлячись прямо у вічі. В її словах чувся виклик. Сумно.

– Класно. А ми тут з коханим збираємося кинути курити. Знаєш, ми думаємо про дітей... – щасливо опускає очі, шаріється й широко посміхається.

Тасіта байдуже супиться.

– Поздоровляю.

Діти... Це щось таке, чого піддослідна не може мати, принаймні зараз. Не тільки через відсутність партнера чи стабільності в житті. Дитина прив'язує, а для

Тасіти – це вірна смерть. Вона занадто неврівноважена для такого відповідального кроку. Їй увесь час потрібні зміни. Вона не може на таке піти. Хоча й дуже любить дітей. Материнство для неї – це щось дуже аморфне, віддалене і... стосується не її. Я з нею згодна. Їй не можна заводити дітей.

Вона приречена на самотність або на одностатеве кохання. Діти і там, і там виключені.

– Пам'ятаєш тиждень перед зустріччю зі своїм чоловіком? – раптом запитує піддослідна.

– Ем... так. Я жила тоді в тебе, і ми весь тиждень поспіль пиячили... – зморщила лоба Олена, згадуючи ті дні.

– Пам'ятаєш, що тоді відбулося?

– Ти захворіла на три дні...

– Ні. До того.

Олена зрозуміла, що має на увазі Тасіта, і відвернулася.

– Я ж просила не згадувати про це.

– Я бачу... – Піддослідна залпом допила пиво й підвелася. – Ти багато чого не хочеш згадувати. А я все така ж. Я не змінилася й не змінюсь. Я п'ю. Періодично сплю і з хлопцями, і з дівчатами. Я все ще мрію стати відомою художницею. Не озираюся, боячись, що скажуть люди. І все ще кажу їм правду у вічі.

Тасіта почала одягати пальто, Олена раптом підвелася й схопила її за рукав.

– Ти зневажаєш мене, правда? Вважаєш себе кращою за мене? – Її очі на мить стали божевільними, схожими на очі моєї піддослідної. – Та я щаслива. Я заміжня й отримую втіху від життя без алкоголю, без того неадеквату, який був з тобою. А ти! Ти – безталанна!

Моя дівчина скинула її руку з пальто й поправила комір.

– Я не зневажаю тебе. Якщо ти щаслива – я рада за тебе. Можливо, твоє щастя саме в цьому. І ти не помилилася. Я вважаю себе кращою за тебе. Може, я й безталанна. Може, через це й п'ю. Я знаю, я ніколи не отримаю насолоди від того, що приносить утіху тобі. Я маю мету, що жодним чином не обходить людей. Не думай, що ти змінилася, покинувши мене й наше буремне життя. Ти сумуєш за цим. Настільки, що інколи тікаєш від того затишку, який створив тобі чоловік. Настільки, що готова інколи пірнути зі мною в ту безодню, у яку падаю я. І ти не щаслива. Ти страждаєш від тих умов, у які поставила себе сама. Я знаю тебе, хоч тобі вкрай прикро це визнавати. Так, я знаю тебе і знаю, що діється у твоїй голові.

Після цих слів вона різко розвернулася й вийшла геть з кафе.

Олена скривджено дивиться їй услід, потім відсуває чай і замовляє пиво. Робить великий ковток. Її щоками течуть рясні сльози.

– Чорт забирай, я пам'ятаю, як було добре, коли ти показала мені свободу. Просто так...

17.01

Робочий тиждень почався головним болем.

Після зустрічі з колишньою подругою Тася таки добряче надудлилася, згадуючи їхні бійки з гопниками, нічні прогулянки під дощем і стрибки в калюжі. Вони завжди гуляли разом. Олена була найкращим другом піддослідної. Так. І це був найкращий час життя Тасіти. Тому вона й не може пробачити такого ставлення. Як можна пробачити Олені те, що вона вважає найгіршим той час, коли Тасі було найліпше. Хоча... Можливо, причина в поглядах під різними кутами зору. Може, Тася просто не помітила, що було не так.

– Ні. Я знаю, що було не так... – процідила крізь зуби піддослідна, стискаючи кухоль з пивом у руці. – Вона почала думати, що таке життя порочне. Що отримувати радість, від тих речей, які ми робили, – ненормально. Що наші стосунки – аномальні. Вона піддалася думці загалу. Вона повірила, що це

неможливо. Жити, як ми, і бути щасливими. Олена звикла бути в центрі уваги, хотіла, щоб про неї говорили, але тільки хороше. Її злякало слово «аутсайдер». І вона залишилася в ролі принцеси, відкинувши роль відщепенця.

Тася незлобливо додала:

– Може, якби я колись була принцесою... Я б теж не захотіла боротися за своє «я»?

До кімнати зайшла Світлана Анатоліївна. Вона широко посміхалася, складочки біля рота трохи тремтіли.

– Доброго дня. О... у тебе такий вигляд, ніби я вже заходила сюди з коньяком, – засміялася.

Піддослідна, тяжко зітхнувши, лише хитнула головою в бік стільця.

– Ну що? Як завжди? – Прудкі руки пірнули в сумку.

– Ні. Сьогодні не хочу.

– Що так? – Жінка все ж дістала пляшку. Скептично подивилася на пластиковий стаканчик і, крутнувши кришечку, ковтнула з пляшки.

– На душі радісно. А коли добре – не п'ють, – удавано посміхнулася Тася, глузливо граючи бровами.

Світлана Анатоліївна розсміялася.

– Ага, а я – дельфін. Не сміши мене, дівчинко. Щоб ти знала, я багато чого бачила у своєму житті. І таке обличчя, як у тебе, мені достеменно знайоме. – Вона підняла вказівний палець угору, а потім тицьнула ним піддослідній у лице. – Це обличчя нещасного кохання.

Тасіта пирхнула.

– Багато ви знаєте.

– І не смійся зі старої жінки. Я бачила в житті таке, чого тобі не довелося і, дай боже, не доведеться! Я кохала стількох чоловіків, що тобі й не снилось! Такий вираз обличчя мало мое віддзеркалення після кожного з них! Повір, мене не обдурити. А ти ще занадто мала шмаркля, щоб мене дурити! Я знаю, про що кажу.

Тасіта почала дратуватися. Вона з неприязню дивилася у вічі жінці, але та не помітила або ж зробила вигляд, що не помітила її погляд, хоча звела розмову на інше:

– Ти ще й працювати з розумом не вмієш! Гадаєш, я не бачила, що шукаєш роботу навіть тим, хто точно не зможе заплатити. Це ж контингент, який нам заборонено брати в клієнти. Не бійся, я, звісно, не скажу. Але для себе запам'ятай: всім не допоможеш. Треба дбати про себе. Чи ти не вмієш відмовляти? Май на увазі...

Критика. Тасіта не любила критики. Особливо такої персони, як ця жінка.

Її дратувала оцінка мертвого бездушного тіла – людини, яка сама нічого не досягла в житті. Особи, яка вважала себе розумнішою за неї, вагомішою за неї, сильнішою за неї.

Критика людини, яка виросла на умовностях оточення й давно втратила власну індивідуальність. Ця цяця теревенила про боротьбу й досягнення, а сама вже давно припинила боротися, втратила власну думку, проте смачно пащекувала про відсутність стрижня в Тасіті. Ця безкрила птаха, що вже не вміє літати, замахнулася на її мрії.

– Геть, – холодно й з притиском видушила піддослідна. – Мені не потрібні ваші думки. Ви взагалі мені не подобаєтесь. Я вас терпіла до цього часу тільки тому, що ви приносили дармовий алкоголь. Але навіть він не змусить мене витерпіти вас ще хвилину. Не змусить слухати дурні балачки дурної баби.

Світлана Анатоліївна стиснула й без того вузькі губи, ображено й дещо по-злому глянула на дівчину.

– Тобі ще відригнеться ця грубість...

Вийшла. Але вийшла не через наказ чи образу. Вона злякалася.

У Тасіти від гніву навіть очі потемніли. Вона не на жарт розізлилася.

– Ненавиджу тупих людей... – пробурмотіла й знесилено відкинулася на спинку стільця.

Робочий день минув відносно непогано. Після емоційного сплеску прийшла холоднокровна рівновага. Тася явно заспокоїлася. І навіть до клієнтів стала трохи лагіднішою.

– Просто ненавиджу, коли мене вчать жити, – сказала вдома, коли я нагадала про тактовність. – Завжди не могла терпіти, навіть коли жила з батьками. Там дратував ще й постійний контроль. Спочатку: не кури цигарок, не пий, не шляйся вночі, бережи цноту до весілля. Потім повчання трансформувалися в: скільки викурила, скільки випила... навіть скільки з'їла! Так, як бачите, моя фігура не вписується в загальноприйняті еталони краси. Хто взагалі вигадав ці пришелепкуваті норми? З чого зробили висновок, що змарніла астенична дівчина вродлива, а інша, пишнотіла, – ні. А... бачте, мамі не подобаються мої широкі стегна й розкішна дупця! Дибілізм! До того ж я маю власну думку. І доволі непоганий розум. Мені вистачає кебети бачити ту межу, яку встановила собі я. І вона геть різниться від тієї, що прийнятна для моїх батьків. Любити їсти – це не гріх!

Іронічна посмішка повільно зникає з лиця.

– Ну звісно... Ти зараз згадаєш одну із заповідей.

Запалює цигарку.

– Смішно. Люди самі вигадують собі обмеження. Мучаться від цього, але не змінюють точку зору. Смішно.

– Вибач... Ми більше не можемо спілкуватися. Я старався щось змінити в тобі. Допомогти. Я бачу твій талант. Але мені боляче від того, що ти не реалізуєш його – тільки п'єш. А та робота... Вона ж убиває тебе! Невже ти цього не помічаєш? Ти стала ще більше пити. Поглянь на свою квартиру. Коли ти прибирала востаннє? Тут і кроку не можна зробити, щоб не спіткнутися об пляшку.

Піддослідна спокійно вислуховує нотації друга. Повільно видихає дим і спостерігає, як він піднімається до стелі.

– А Олена? Навіщо ти образила її? Вона теж почала потай пити, коли чоловік на роботі. А ще ж вона збиралася кинути курити. А тепер замість однієї пачки на день вона викурює дві! І весь час якось гірко посміхається. Думаєш, її чоловік цього не помічає? Вона, звісно, намагається приховати від нього цей дурний стан, але ж і він не повний ідіот...

На кухні стоїть туман, за яким майже не видно пастиря. Цигарковий дим поволі пливе до витяжки.

– І з собою коїш бозна-що. Зазирни хоч раз у дзеркало. Знаєш, що бачу я? Кислиці впереміш із чорними тінями довкола очей, запалене від алкоголю обличчя, брудне волосся й химерну майку, що смердить цигарками й жиром...

Вона намагається видихнути дим кільцями, але в неї не виходить. Тася завжди хотіла навчитися пихкати кільцями.

– Ти завжди стежила за своїм зовнішнім виглядом! Що з тобою діється?!

Він нервово хапає цигарку з пачки, що лежить на столі, і запалює. Спохмурнів. У відповідь байдужа мовчанка.

– Сніг пішов... – Тасіта повертається обличчям до вікна. Вона сидить на підвіконні. Хлопець підходить до неї й обіймає за плечі. Дивиться на сніг разом з нею.

– Гарно?

Тася мовчки гасить цигарку.

– Значить, весна не скоро. Не люблю зиму. – Спускає ноги долу й обіймає його. – Усе зі мною добре. Я обов'язково сяду за полотна. І питиму менше. Але дай мені час. Просто муза – падлюка, не приходить тоді, коли заманулося митцю.

Стоять мовчки. Друг мало не плаче. Тасіта для нього більше ніж друг. Вона нічого не вимагала. Ніколи не просила про допомогу й дзвонила тільки тоді, коли справді хотіла його бачити. Вона йому не брехала, так як це робили його родичі, корисливі друзі та химерна коханка. Тася допомагала йому як могла. Інколи ображала його, але частіше її слова стимулювали, підштовхували до дій. Він цінував її любов до правди. Поруч із нею йому дихалося легше, незважаючи на димову завісу в квартирі.

– Не турбуйся про мене, Сашку. Ти ж знаєш, я не переходжу меж. Принаймні стараюся не зруйнувати себе дощенту.

– Але я хвилююся...

Тасіта відсторонюється від нього. Злазить з підвіконня, потягується й широко посміхається.

– Часом я можу бути слабкою. Настільки безпорадною, що здається – все. От він – мій кінець. Такою кволою, що мене не впізнають усі, хто знав раніше. Але, знай, я неймовірно сильна. Ти ж пам'ятаєш мене колишню, пам'ятаєш, як я допомагала іншим відчувати розкутість, як перевертала чужі світи. Ти маєш берегти серед споминів той час, коли я творила, забувши про їжу, друзів, коханців. Але ж так не може тривати повсякчас. Не можливо так жити безперервно. Бути вільним і щасливим – це тяж тягар. Інколи тяжчий і страшніший за віропідданство.

Тасіта часто говорила мені про потребу виплескувати негатив. Якщо людина весь час заряджена позитивом, то вона або вживає наркотики, або носить маску. І тоді якоїсь миті щонайпозитивніша особа здатна встругнути щось таке, чого не очікують навіть від того, хто кожного дня погрожує самогубством. Зовні щаслива особа просто йде й купує мотузку. Або чиргикає лезом по руці. Зраджує дружину чи чоловіка. А серійні вбивці? Удень вони всі видавалися легковірними дурниками.

– Я більше вірю покидьку, який дає мені ляпаса, ніж другу, який солодко посміхається й переконує, що все буде добре, – говорить мені піддослідна.

– Наша проблема в наших страхах. Ми стільки всього боїмося. Здається, нашим предкам було набагато легше! Серед їхніх страхів були тільки смерть, голод і холод. Ми ж боїмося невчасно подати документи, обрати непідхожі шпалери, сахаємося таргана, який повзе по стінці, страшимося батьків, через те що куримо цигарки. Ми перестали розуміти одне одного, підозрюючи кожного в зраді, брехні, корисливості. І найсумніше те, що цей страх не безпідставний.

– У мені живе стільки особистостей, що я боюся з часом забути, хто з них я, яка я справжня. Вони брешуть і водночас терпіти не можуть брехню. Вони вірять у свою вищість над іншими й рівночасно втоптують себе в бруд. Вони висловлюються стосовно чогось і одразу ж заперечують собі.

– Що є правда? Що брехня? Сумніви наразі торкаються кожного слова й думки. Я цитую відомих людей і бачу хибність їхніх думок. Зміню цитату, повертаючись до джерел. І відзначаю, що початкова думка була ідеальною.

– Павло Загребельний писав, що митець має величезну силу. Тому він мусить бути самою правдою, будучи послідовником літописців, і повідомляти тільки справдешне. Але ж, з іншого боку, історію пишуть переможці? То де правда? Та й що вона таке?

– Взяти, наприклад, горілку. Якщо провести опитування серед людей, кожен скаже, що зелений змії – це зло. Пити погано. Але ввечері пройдіть-но вулицею – на кожному кроці побачите щасливих хмільних гуляк. Невже всі вони сприймали горілку як зло, коли пили? Чому ж під час опитування матимемо таку відповідь? Тому що тверезе життя – це неписана норма суспільства. Тому більшість людей кориться цьому правилу й відповідає на поставлене запитання так, як цього вимагає соціум.

– Що є правда? Що брехня?

– Коли одна з моїх особистостей вигадує якусь кумедну історію, усі мої множинні іпостасі починають у неї вірити. Коли ж мене звинувачують у брехні, тільки частина мене відчуває себе винною. А інші частини щиро дивуються. У моїй уяві ця історія відбулася насправді. Я фактично пережила її. Я безсумнівно робила все

те, про що розповідала. Але у своєму світі. То чи є ця історія брехнею, чи вона – відображення мого світу й мене?

– Як упізнати правду? А брехню?

19.01

Уранці піддослідній непереливки. Але сьогодні тяжко не через випитий алкоголь. Вона взагалі минулого вечора не пила. Цього разу все було по-іншому. Дуже боліла голова, начебто після гульбища.

Її знову гнітила необхідність іти на роботу, розмовляти з нецікавими людьми, виконувати тупі механічні дії. І знову пити.

Один клієнт – безробітний, тому що немає місць за його спеціальністю.

Тасіта робить ковток із пляшки.

Другий клієнт не має освіти, зате має трое дітей. Учотирьох вони не проживуть на одну зарплатню...

Тасіта робить два ковтки з пляшки.

У третього – немає ноги, але є вища освіта й червоний диплом. Однак для калік немає робочих місць.

Тасіта робить п'ять ковтків із пляшки.

Я бачу, яка пустотіла вона всередині. Скільки вина чи пива можна влити в цю порожнину? Літр? Два? Вона наповнює себе, мов пусту чашу, хмільною рідиною, щоб хоч щось у ній було.

– Кгм... – до кімнати заглянула Світлана Анатоліївна. – Я тут подумала... Може, я й справді не найцікавіший співрозмовник. Зазвичай несучу якусь дурню... Ти не

думай, я не тримаю на тебе зла... Може, зробиш перерву? – з сумки вигулькнула пляшка вина.

Тасіта задумливо зміряла очима її недоладну фігуру. Жіночці відверто не вистачає компанії, вона, мабуть, не має ні друзів, ні сім'ї. Її варто було б пожаліти, а не кричати на неї. Піддослідна в доброму гуморі, тож запрошує колегу до столу.

– Я тобі того разу наговорила зайвого. Та й твій душевний стан безсумнівно не був найкращим.

– Цього разу я принесла вино. Мені здалося, що ти не любиш коньяк. Я б узяла горілку, але вирішила, що це буде занадто...

Тасіта раптом усміхнулася й дістала з-під столу недопиту пляшку червоного.

– Вибачте мені за минулу відвертість. Але я не забиратиму своїх слів назад. Тієї миті я казала так, як думала. Проте не гнівайтесь через мою прямолінійність. Я не хотіла завдати вам болю. Чи образити. Я вірю, що будь-які слова примушують людину думати. Навіть коли вони грубі й на перший погляд видаються несправедливими. Я не хочу брехати. Єдине що... Про вашу компанію. Ви й справді пересічна особистість і не відзначаєтеся оригінальністю... Та я рада, що ви заходите до мене. Не тільки через алкоголь.

Світлана Анатоліївна скривила губи, видавляючи посмішку. Гірку болісну посмішку.

– То були справедливі слова. Адже і я не до кінця чесна з тобою. Ти мені також не імponуєш як людина. Та я все одно приходжу. Знов і знов. Я відчуваю, що якась частина твого «я» ніколи не буде мені до снаги, але подобу іншої твоєї суті я хотіла б мати в собі. Крім того, я приходжу до тебе через самотність. Мені тридцять вісім років. У мене немає сім'ї. Моя мати вже двічі була заміжньою! А я ще жодного разу. Я хочу дітей. Хочу покинути цю дурну роботу й стати домогосподаркою. Хочу, прийшовши додому, чути не голос з телевізора, а гук дитини чи буркотіння чоловіка. Мені самотньо, Тасю...

Піддослідна здивовано поглянула на колегу. Жінка скоцюбилася й прикрила обличчя долонями. Украй неподібні, ба більше – вони з нею геть відмінні. Якби в

кожної склалося так, як бажали, вони ніколи б не зустрілися тут. Ніколи б не випили разом вина. Такі різні, але об'єднані спільною самотністю та болем усередині. Може, вони ніколи не розмовлятимуть про відомих художників, як того хотілося Тасі. Чи про чоловіків і стосунки, як того прагнула Світлана Анатоліївна. Та вони все одно вип'ють разом. І помовчать удвох, думаючи кожна про своє.

Тасіта зрозуміла, що вона лише на децицію вивищилася над іншими. Адже окремі емоції зблизили її навіть із Світланою Анатоліївною.

20.01

Похмурий морозний ранок.

Холод мою піддослідну загонить у стан стагнації, тому вона зникає для навколишнього світу на зимовий час.

Мобільний стоїть на беззвучному режимі, і його трусить мов у лихоманці.

Тасіта сидить за краєм робочого столу, прихилившись спиною до батареї й перебираючи папери.

Її трохи тіпає. Цю частину роботи вона ненавидить.

– Знаєш, – сказала Тася, не відривачись від папірців, – якби пекло існувало, воно б виглядало саме так. Стонадцять годин, витрачених на написання папірців, які ніхто ніколи не прочитає. Це найміцніший ланцюг, що єднає тебе й систему. Це ще одна гра – у бюрократію. Така робота призводить до отупіння й збайдужіння людини. Тисячі однотипних папірців, заповнених машинально, без участі свідомості й волі. Основна мета такої діяльності: тримати людину в заданих рамках. Ці документи, заявки, об'яви – усе це засвідчує твою зайнятість. Тільки за допомогою цього керівництво може «помацати» те, що ти робиш. Незалежно від реально виконаної роботи. Заповни кілька зайвих бланків – і твое геройство беззаперечне для твого начальника. Міфічна звітність примарної роботи. Шарлатанський папірець для спокою твоїх рабовласників...

Персональне земне пекло піддослідної. Добровільне катування: гарячу смолу до горлянки! Проте невелика різниця все ж існує. Якщо відчуваєш біль – ти живеш. Коли ж виконуєш механічну роботу, ти забуваєш, що ти є. Це знищує особистість.

Я бачу байдужу пустку в очах. Зараз Тасіти не існує. Вона думає про кількість клієнтів, яких прийняла протягом останніх днів, про ще не прочитані заяви, про ще не оформлені документи. Руки рухаються немов окремо від неї. Поки заповнюються поля з даними фірми, у голові крутиться: «Назва документа, назва установи, напрям діяльності, аналіз виконаної роботи...» Та хіба тільки зараз?

І дорогою додому нуртує думка: «Назва документа, заголовок, посада, прізвище та ініціали керівника, посада, прізвище та ініціали того, хто подає... дата, підпис...»

На порозі квартири круговерть продовжується: «Резюме, заява, характеристика, пропозиція, скарга, трудова книжка...»

Коли роздягається: «Довідка, звіт, план, службові листи, протокол, конспект, доповідна записка, повідомлення...»

І так – поки руки самі собою не знаходять пляшку. Тільки тут, у цій порожній квартирі з незакінченими полотнами, сидячи на підлозі й наливаючи червоне вино в бокал, – тільки о першій годині ночі вона немов прокидається. І думки поволі змінюють свій напрям.

Тасіта стає собою:

– Забагато одноманітності, стандартів, суворої регламентації в розміщенні та побудові тексту. Структурованість у всьому: у папірцях, стосунках, житті...

21.01

Кров. Червона кров загусла на чорній мережаній спідній білизні.

Піддослідна приклеює прокладку, морщиться від болю. Їй важко витримати критичні дні. Вони супроводжуються нудотою, запамороченням у голові, постійною зміною температури тіла та підвищеною емоційною чутливістю.

– Ще й на роботу йти... – Вона ковтає дві сильнодіючі пігулки, щоб зменшити менструальний біль. – Сьогодні комусь буде погано...

Вона стає сентиментальна, до того ж страшенно дратується й вихлюпує агресію. У такі дні їй украй складно боротися з собою.

– Ти знаєш, що колись практикувалося кровопускання? Це робили в декількох випадках. Медики робили це, наприклад, для зниження тиску, для виведення отрути з організму, при епілепсії. Але це мало свої негативні наслідки: у людини різко знижувався імунітет. Мабуть, саме тому я хворобливо почуваюся в ці дні. І не тільки я. Більшість жінок нездужають чи відчувають слабкість. Але з іншого боку, кровопускання – це жертвоприношення. А ще деякі народи вірили, що в крові живуть злі духи і їх потрібно звільняти один раз на місяць. Ці народи вважали жінок святими: з їхнього організму злі духи виходили самотійно, без втручання ззовні.

Вона взувається й говорить:

– Що не кажи, а жінки досконаліші за чоловіків.

Вийшовши на вулицю, Тася відразу запалює цигарку. Біль ще є, але вже відступає. Минаючи смітник, де в непотребі порпається безхатько, вона відвертається. На очі навертаються сльози. На вулиці страшний мороз, а цей нещасний не має ані притулку, ані їжі. Два дні тому Тася вже бачила його, але тоді не звернула на нього жодної уваги, минула й пішла далі своєю дорогою. А тепер у ній прокинулася жалість: «Бідний чоловік! Він теж, напевно, чогось прагнув у цьому житті. Може, він теж художник, як я? Мрійник...». Так, моя бездушна піддослідна співчуває незнайомій людині, яку раніше зневажала.

Тасіта не вірить у долю чи фатум. Вона вважає, що кожен перебуває там, де й має бути. Щоб досягнути бажаної мети, людина отримує молодість. І всупереч матеріальній скруті чи фізичним вадам, кожен здатен на перемогу. Просто треба докласти зусиль. Тих зусиль, яких не докладає сама Тася.

У маршрутці невимовно задушливо. Біль посилюється, а вільних місць немає. Та й сама дівчина затиснута між здоровою товстою жінкою й бабцею, від якої нестерпно несе чоловічим одеколоном – аромат минулого століття. Від різкого запаху її нудить.

– Невже в цій маршрутці немає жодного джентльмена?! На вигляд здорові бугаї, а майже всі жінки стоять! – Роздратування піддослідної сягає меж. – Між іншим, я погано почуваюся, у мене паморочиться голова. А цю бабусю варто було б посадити, хоча б зваживши на її вік!

О-о-о, піддослідна ще в змозі пропустити свої думки крізь решето цензури! Насправді, на її язиці крутилося дещо інше: «Та посадить хоча б цю стару каргу, бо я зараз наблюю їй прямо на комір!».

– Ми в XXI столітті, дівчинко. Кожен сам за себе, – кривить губи в посмішці розумник, який сидить просто перед нею. Але все ж підводиться. – Якщо погано, нехай буде по-твому, сідай.

Тасіта мірєє його зневажливим поглядом і садить на вільне місце бабцю. Дихати стає легше.

– Справа не в столітті. А у вихованні, у власних цінностях. Якщо у вас на першому місці власна персона – з вас не вийде ані гарного батька, ані вірного друга. Я вже мовчу про чоловіка, – кинула йому, спершись на сидіння. Біль став сильнішим.

Хлопець уважно дивиться на неї, потім рішуче плескає по плечу статного парубка, який сидить біля вікна.

– Дівчина ж сказала, що їй погано. Невже в тебе серця немає?

Піддослідна здивовано зиркає на «джентльмена». Запаморочення в голові дійшло того ступеня, що почав зникати слух і перед очима пішли кола.

– Не моя проблема, – бурчить велет.

Тасіта починає завалюватися набік. Той самий хлопець підхоплює її й притискає до себе. Від нього пахне шампунем і цигарками. Запах прийнятний і звичний.

– Гей, козел, ти що, не чуеш? Дівчині погано. – Рука лягає на плече «козла».

Несподівано худобина слухається й встає. Хлопець обережно садовить Тасіту на його місце. «Слухняність» чоловіка стає зрозумілою за кілька секунд – маршрутка під'їхала до його зупинки.

– Тобі де виходити?

– Через п'ять зупинок... Біля літака, – вимучує кожне слово Тасіта, заплющивши очі.

Їй зовсім зле. Якщо вона зможе сидіти на роботі – це буде якнайкраще.

Вона почала куняти, але міцна чоловіча рука, схопивши її за лікоть, витягла на вулицю на потрібній зупинці. Тут вона наче протверезіла й нарешті роздивилася хлопця. Він був трохи вищим за неї. У широких джинсах з низькою матнею, куртці кольору хакі й шапкою, як у гнома. Довге світле волосся. Світлі очі. Обличчя вузьке, з видовженими вилицями.

– Ти в нормі? Може, тебе довести, куди треба?

Тасіта нарешті помітила, що він тримає її руку. Різко висмикнула її з його долоні, стала в гордовиту позу, виструнчилась і відповіла:

– Нема потреби. Дякую, що допоміг.

Крутнулась на підборі, щоб іти. Її наздогнав голос:

– Маеш хлопця чи заміжня?

Тасіта озирнулася й насмішкувато порснула.

– Не маю. Але й не шукаю.

– Може, ти лесбійка?

– Я не поділяю кохання на статі.

– Ми ще зустрінемося! – гукнув їй у спину.

Тасіта лише стенула плечима.

А жаль, я сподівалася, що цей хлопець гратиме гідну роль у її спектаклі.

22.01

Тасіта вже й забула, що означає чекати вихідних. Цих прекрасних днів, коли можна байдикувати, висипатися й робити те, що заманеться.

Три години поспіль вона витратила на те, щоб вилізти з ліжка.

Удома тепло. За вікном – сніг.

Цього разу вона все ж змусила себе стати до одного з полотен. Навіть не поснідавши, дістала фарби, олівці, вуглики, мольберт.

На полотні був ескіз пейзажу. Уявного і фантастичного. Колись, починаючи малювати цю картину, вона хотіла зобразити уявне омріяне місце, оазу свого життя. Правда, тоді надокучали думки про пиво й хотілося серед пейзажу зобразити жовтавий струмочок, що пробивається крізь каміння. Добре, що зараз перейшла на вино – струмочок можна намалювати прозорим або рожевим (жовтавий занадто скидався на витік з каналізації).

Вона хвилин десять розглядає малюнок, слинячи кінчик пензлика. Ось чому після малювання в неї завжди різнокольорові губи. Тася суне пензлик до рота, не усвідомлюючи, що робить.

Робота тривала три години. Спокій порушив телефонний дзвінок.

– Привіт! Давно не бачилися! Я вже скучила. Давай сьогодні здибаємося в пабі? Там, де ми минулого разу були? О шостій?

– Давай.

Я бачила, що вона відчула полегкість. Упродовж трьох годин Тася просто дещо підправила малюнок, додала пару мазків – далі справа не йшла. А зараз вона отримала привід не продовжувати. Мені стало сумно. Я хочу, щоб вона взяла себе в руки. З іншого боку, те, що вона сьогодні стала до мольберта, – це вже прогрес.

З дівчиною, яка зателефонувала, Тася познайомилася недавно. Яскравий екземпляр з максимальними проявами дівчачих витребеньок. Ганчірки, хлопці, інтим, плітки – це була її стихія. До того ж вона постійно слухала поп-музику. Піддослідній хотілося поспостерігати за регресією розвитку дівчини. Саме тому вона завела з нею дружбу. Нову знайому звали Катя. Вона зазірала в рота моїй піддослідній і готова була йти за нею на край світу.

Моя дівчинка почала збиратися задовго до виходу. Вона відзначалася страшенною пунктуальністю й ненавиділа запізнювання. Окрім цього, не зрозуміло чому, на зустріч до дівчат вона збиралася значно старанніше, ніж на зустрічі з хлопцями. Жінки в плані зовнішності набагато прискіпливіші.

Катя була високою стрункою шатенкою. Довге каре, чорні очі. Полюбляла одяг у блискітках. Але сьогодні вона зрадила власному стилю, вдягнувши облягаючі темні джинси, простору сорочку поверх светра й капелюх з короткими крисами.

У пабі вони знайшли улюблене місце: подалі від сторонніх очей. Біля вікна. Звідти було зручно спостерігати за відвідувачами, але візитерам було складно побачити їх. Обидві замовили пиво. У приміщенні лунав джаз.

На обличчі Тасіти маска цікавості й радості. Я бачу, що вона не слухає свою компаньйонку – наперед знає, про що піде мова. Дівчата геть не відрізняються від хлопців у цьому плані. Тільки чоловіки міряються цюцюрками, а жінки – цицьками.

Катя саме жалілася на хронічну відсутність сексу, коли до них підійшли хлопці.

– Можна вас чимось пригостити?

Тасіта, не підіймаючи голови, кивнула. Дармове питво – таке вона любить. Катя помітно пожвавилася в чоловічій компанії.

– Ну от... Ми знову зустрілися, – сказав один із хлопців, звертаючись до Тасіти, і сів поруч.

Вона байдуже підняла очі.

– А ми бачилися раніше? – неуважно запитала. Це був хлопець з маршрутки.

– Ага. Я тебе виніс із транспорту, коли тобі було погано. Учора, – відповів, анітрохи не образившись.

– Не пам'ятаю.

– Що питимеш?

– Те, на що тобі не шкода грошей. І за що не доведеться відробляти в ліжку, – спокійно відповіла піддослідна. Інший хлопець і Катя витріщилися від несподіванки.

Хлопчина лише розсміявся.

– Що любиш?

– Я б випила віскі...

– З колою?

– Мені що, п'ятнадцять? Я люблю посмакувати гарну випивку, – пхекнула Тася.

– Як тебе звати? Ми так і не познайомилися, – запитав, підкликаючи офіціантку до столика.

– Тасіта, – неохоче відповіла піддослідна.

– А мене – Жар. Від Георгія, тобто від Жорика, – посміхнувся.

Я вже знала, чим обернеться ця зустріч. Я бачила того хлопця таким, яким його, можливо, ніколи не побачить моя дівчинка. Він якнайкраще підходив їй для підтримки. Як не крути, а їй конче потрібне плече, на яке вона зможе опертися, вона потребує такого друга, який би втримав її від падіння у прірву. А вона туди так прагне. Він зможе її зрозуміти. Ні. Не досягнути, а саме зрозуміти. Моя маленька хвора психопатка з часом знайде в ньому те, чого немає і не може бути в інших людях. Та поки що:

– Я тебе проведу?

– Як хочеш...

23.01

День відвідин.

Вона зобов'язана навідувати батьків. Не те, щоб їй хотілося, але батьки воліють бачити свою дитину хоч інколи. Для неї ж це гарний привід вийти на вулицю.

До речі, Тасіта любить розмовляти з мамою. Розумною, мудрою, нереалізованою жінкою, яка навчила її крутити чоловіками, привила любов до літератури, художнього мистецтва. Мама вірить у свою Тасіту, навіть коли та повертається додому напідпитку.

Батько й мати виховували її по-різному. Тато ставився до неї майже як до хлопчика. Він ніколи не зважав на сльози. Не дозволяв їй жалітися, скімлити й виказувати емоції. Окрім цього, у його поняття ідеальної дочки входила психічна нормальність, якої дівчині катастрофічно не вистачало. Розлади почалися ще в тринадцять років. Депресії й агресія завдали чимало клопоту в школі й у стосунках з батьками.

У школі вона була аутсайдером. Її гнобили, над нею знущалися. Чи варто казати, що в неї геть не було друзів. Вона перетворилася на скаженого загнаного звіра. Постійні бійки, рани на руках, обличчі, відстороненість, недовіра – такою була ця маленька злостива тварючка. У Тасі вже тоді не було страху. Вона протистояла. Вона ніколи не мовчала. Домагалася правди.

– Що в тебе з обличчям? – Мати стурбовано бралася за підборіддя піддослідної.

– Не помітила дерево, – похмуро сахалась дівчина.

І так – аж до завершення школи. Численні переломи, рубці, збиті руки – сліди колишнього життя. Тасіта ненавиділа свою школу. Кажуть, так не буває. Дівчат не б'ють. Овва! Діти бувають вельми жорстокі.

У той період свого життя дівчина не виходила на вулицю. Але й з батьками не розмовляла. Помітивши, що вони не чіпають її, коли читає чи малює, вона весь час намагалася проводити з книжкою чи біля мольберта. І жодних сліз чи скарг. Так навчив батько. Так виросла прірва між нею та ріднею.

Потрапивши в університет, вона знайшла друзів, близьких по духу людей і трохи відтанула. Але хлопчисько в ній нікуди не подівся. Я думаю, саме в цьому криється її подвійна орієнтація. Мала риси непритаманні жінкам. Тася щиро любила битися, мала сильні руки й хоробре серце. Її загадкова замкнутість приваблювала до неї інших дівчат.

Батько швидко помітив, що дочка взагалі не носить спідниць, вбирається в одні й ті ж джинси протягом трьох років і байдуже ставиться до шмаття. Його це несподівано схилювало, він став наполягати на зміні іміджу. Але було пізно: піддослідна вже виросла.

Та й чого він хотів? Виховував сильний чоловічий характер і плекав мрії, що вона стане жіночною домогосподаркою? Тепер він хотів бачити її за плитою і з віником. І, звісно, сподівався, що вона вийде заміж і народить йому онуків.

Замість цього Тасіта почала пити й курити. Пробила вуха, зробила татуювання місяця на лопатці і втратила цноту. Її чоловіки лякали батька до втрати свідомості. Перед його очима пройшла різномаста черга брудних тіл у пошматованому одязі й зі статусом безробітних. Мужчини, яких обирала Тасіта,

поводилися неадекватно, від них тхнуло дешевим вином і «Прилуками».

Та все ж він змирився з поведінкою дочки. Коли вона була геть п'яна або коли доводилося забирати її з відділка міліції, приводив Тасіту до тьми парою ляпасів. Звісно, продовжував бурчати щодо зовнішнього вигляду, але в цілому заспокоювався. Тасіта дуже любила його.

Спочатку вона намагалася вберегти батьків від страшних подробиць особистого життя, але брехня не пасувала їй так само, як і роль хорошої дівчинки. Тому вона просто задавила їх фактами, поставивши на звикання.

Істерики, крики, зриви, лекції, материнські сльози... Через рік це переросло в легке невдоволення. Вони почали довіряти доньці, тому що вона казала правду. Вона не прикрашала й не приховувала свою сутність, і батьки любили її за це.

Якщо батько тиснув дисципліною, суворістю, то мати намагалася достукатися до неї в духовному та моральному плані. Вона прагнула побудувати стосунки з дочкою на взаєморозумінні та довірі. І досягла в цьому успіхів. Тасіта все розповідала їй. Навіть про своїх сексуальних партнерів і подвійну орієнтацію.

Мати пробачала й вірила. Вона підтримувала піддослідну в усьому, що стосувалося мистецтва. І боялася тільки одного, щоб та не зірвалася. Щоб говорила. Розповідала. І більше ніколи не поверталася в той страшний зацькований стан, який мала в тринадцять.

Отже, Тасіта пройшла розвиток від жаги дружити, через відлюдькуватість, а потім комунікабельність, до цілковитої відсутності бажання спілкуватися.

У неї справді відпала потреба мати когось поряд, але й відлюдькуватою вона не була. Просто Тасіта здолала ще одну умовність.

– Як тобі робота? – Мати турботливо викладала ряд гречаників на тарілці для дочки.

– Кумедна, – осміхнулась піддослідна. – Багато цікавих людей можна побачити. Головне не заглиблюватися в їхні проблеми. Не давати їм розповідати про те, що їх привело. Не співпереживати. Звісно, я роблю все, що в моїх силах. Але, коли не

виходить, вони дивляться такими очима, ніби це я в усьому винна.

Мати стурбовано глянула на неї. Про це слід було подумати раніше. Чи підходить така робота для людини з нестабільною психікою та вразливим серцем?

Тасіта не мала вигляду людини, яка сильно страждає. Вона з насолодою набила повний рот млинцями з гречки й заплющила очі. Вона виглядала цілком задоволеною своїм життям. Примарна хвилинна радість.

Уже ввечері я могла перекоонатися в правдивості своїх суджень. Піддослідна налила бокал вина й забилася в куток, пихкаючи димом у п'їтьму. Удома можна не ховати своїх монстрів.

24.01

Людей було мало. Можливо, через холод. А може, понеділок – важкий день.

Від нічого робити Тасіта почала складати літачки з уже непотрібних резюме.

Коли до кабінету зайшла Світлана Анатоліївна, на неї дивилася ескадрилья з дванадцяти гостроносих паперових літаків.

– Перевтомилася, напевно? – саркастично зауважила жінка.

– Я думаю запустити їх усі, коли покину цю роботу... – Тася зосереджено майструвала тринадцятий літак.

У всіх літачків були різні крила: для плавного польоту, стрімкого, з розворотом... Вона на славу потрудилася над кожним з них.

Жінка звичним рухом дістала пляшку дешевого коньяку. Хотіла було одразу відпити, та її зупинила простягнута рука піддослідної.

– Я не взяла склянку.

– Давайте так... – Тася зробила чималий ковток, не відриваючи очей від нового літачка.

– Ти збираєшся звільнитися? – дещо здивовано запитала гостя.

– Ні. – Дівчина трохи затягнула з відповіддю, її погляд був зосереджений на паперовому виробі. – Але ж і не до віку мені тут працювати... Я стану відомою художницею.

Світлана Анатоліївна насмішувато пирхнула.

– Ти? Запам'ятай, рідна, раз втрапивши на таку роботу, втрачаєш усі свої мрії. Можеш забути про всі творчі плани. Ти до них не повернешся. Та й навіщо? Хороша робота, гарна зарплатня. У тебе окремий кабінет. Скоро ти почнеш цінувати це більше за малювання. Мистецтво нині не в ціні. Не популярне.

Тася різко підняла очі на неї. Її погляд ніби обпік жінку.

– Я тут тимчасово. Я чекаю свою музу.

– Довго ж тобі доведеться чекати, – насмішувато зауважила жінка.

Тасіта пропустила крізь вуха слова колеги. Звісно, інколи дуже хочеться підвищити голос, накричати на того, хто насміхається й не вірить.

Але дівчина добре пам'ятала, як виглядають ці дріб'язкові істерички, які чекають тільки одного слова, погляду, жесту, щоб накинутися на свого ближнього. Вони виглядають смішно, обмежено й просто нікчемно.

От звернути увагу на щось насправжки серйозне, на те, що стосується не тільки тебе, підвищити голос, щоб присікти очевидну несправедливість, – це інша річ. А коли тебе змішує бруд із брудом, це не варте того, щоб опускатися до незначущого й непотрібного конфлікту.

Тася ніколи не була учасницею сварок між подругами:

- Уявляєш, вона мені не зателефонувала й сама пішла на дискотеку...
- Про мене завжди забувають, коли дають роздруківки!
- Ні, ну ти скажи, хто не правий: я чи та курва, яка не сказала мені про днюху?
- Уяви, він мені сьогодні не подзвонив. Думав – я йому зателефоную. Ну не дебіл?!

Такі фрази завжди натикалися на незворушність піддослідної. Це був не її рівень. Настільки приземлені проблеми ніколи не бентежили мою дівчинку. Її цікавили виставка в музеї, нова книга улюбленого автора, навіть пляшка пива її турбувала більше, ніж подібні запитання. Тасіта якимось чином змогла вивищитися над буденністю.

Вона може забути сьогоднішню дату, місце зустрічі зі знайомим чи правила поведінки в транспорті, бо її голова переповнена чимось іншим, проте в неї точно є власна думка. За це її дехто й недолюблював або навіть відверто ненавидів. Чи хвилювалася вона через це? О! Тільки не вона.

25.01

Похмурий ранок. Ненависний ранок, коли потрібно швиденько збиратися і йти на роботу.

Тасіта все частіше звертає погляд на полотна. Та вже не зболеною душею, а задумливими, повними ідей та рішучості очима. Сьогодні вона зосередила увагу на полотні, через яке почався цей душевний розлад.

Це єдина завершена картина. На ній фонтанує кольоровий струмінь води в сяйві яскравого сонячного проміння. За водограєм ледь помітна жіноча постать. Тільки обрис – неоформлена в тілесну оболонку душа. Картина намальована аквареллю. Це її назвали «шедевром», «високомайстерним і високохудожнім ідеалом». Це вона не виграла місцевий конкурс. Це вона змусила думати піддослідну, що вона нікчема.

Усе сталося два роки тому.

На конкурс було подано близько двадцяти полотен, обраних знавцями художнього мистецтва, уже реалізованими художниками.

Її картина помітно вирізнялася серед інших. Оригінальна, душевна, чуттєва – так про неї говорило журі.

У конкурсі брав участь один з викладачів художньої школи. Був призначений чималий грошовий приз і втворювана дорога в майбутнє. Хороший стимул показати, на що ти здатен.

Дівчина була переконана: саме вона переможе. Переглянувши інші конкурсні роботи, вона відзначила, що жодна не була оригінальною. У багатьох були значні проблеми із зображенням світла, на деяких були хиби через експерименти з фарбами. Були нудні. Були відверто поцуплені, а не сфантазовані. Були типові, такі, як учать малювати в школі. Умовно їх можна було назвати картинами художників, але тільки умовно.

У день оголошення переможця Тася одягла свої найкращі джинси, випрасувала сорочку, зробила гарну високу зачіску, яку закріпила пензликами на манер японських паличок. Вона стояла серед інших учасників й отримувала заслужені овації від інших конкурсантів, які теж не сумнівалися, що переможе саме вона. Ніхто не залишився байдужим до її творіння. Суперечка велася між ними за друге місце.

Поряд стояв її викладач. Він не брав участі в обговоренні. Тільки якось дивно посміхався. Він страшенно не подобався дівчині. Вона не відчувала в ньому душі. Він беззаперечно був творчою людиною, але всі його роботи відрізнялися якоюсь стереотипністю. Обмежена ж уява для художника – це смертний вирок. Такі стають учителями, бо не здатні створити власний шедевр.

Один художник з журі підвівся й підійшов до трибуни. Тася слухає його виступ про гарну роботу учасників, про відомих художників: да Вінчі, Мікеланджело, Рембрандта. Промовець порівнює учасників з молодим Пікассо.

Довго говорить. Відверто марнословить. Таке відчуття, ніби інших художників не знає. Українських. Рідних. Можна ж згадати й сучасників: Олександра Гнилицького, Арсена Савадова, Оксану Мась – вони ж досягли значних вершин. Їхні твори неординарні й відомі у світі. Звісно, у колах освічених людей, тих, хто розуміється на мистецтві й цінує його.

Нарешті промовець дійшов до моменту, якого всі чекали.

– Усі роботи написані на високому художньому рівні, але нагородити всіх ми не можемо, – осміхнувся наприкінці. – Тож перемога дістається справжньому талантові, професіоналові, одним словом – митцю! Віктору Мутному!

У залі запала тиша. Тася відверто витріщилася на журі. Глядачі шоковано перешіптувалися. Ніхто не очікував такого. Ніхто не сподівався, що переможе така посередність, як цей задавакуватий викладач художньої школи. Лише миттю пізніше в залі пролунали невпевнені аплодисменти.

– Ви що?! Уже зовсім здуріли?! – різко крикнула піддослідна й розвернулася, щоб піти.

Оратор на трибуні поспішно вхопився за мікрофон:

– Друге місце зайняла Тасіта Степ...

Дівчина навіть не озирнулася. На очі набігли сльози злості.

– Та пішли ви... – сама собі прошепотіла дівчина й гордовито вийшла із зали.

Найстрашніше, коли обмежений нездара намагається зламати творчий лет справжнього таланту. Адже будь-кому було зрозуміло, що він купив своє перше місце. Чи домовився. Адже в журі сиділи його знайомі.

Ще страшніше, коли підстаркуватий безталанний скептик, свято вірячи у свою геніальність, переходить дорогу справжньому митцю й посилає його долю під три чорти. Користується зв'язками й просуває власну мазанину, яку навіть картиною назвати складно.

І ніхто не заступиться. Не висловиться на захист. Кожен поспішає вислужитися, вилізти наперед, а тебе відсунути на узбіччя, збити з ніг. А потім обговорювати твою невдачу. Насміхатися. Ця вискочка нічого не досягла. Сиділа б собі тихо.

Людина завжди заздритиме більшим успіхам собі подібних, таланту іншої особистості. При чому досягнення пояснюватиме не невтомною працею чи талантом, а щасливим збігом обставин. Бачите, цій людині просто щастить.

– Не будьте невдахами. Будьте тими, кому заздять і ніколи не заздрить іншим. Ви ж бо знаєте: це не талан і не везіння, а тяжка повсякденна праця, – так сказала Тасіта, прощаючись з іншими учасниками.

Більше вона не з'являлася ані в школі, ані в галереї.

А зараз ця дівчина сидить навпроти картини й посміхається.

– Немає легкої дороги до мрії. Я думаю, що скоро зможу зробити щось навіть краще за це. – Вона ніжно провела рукою краєм полотна. – Все буде.

26.01

– Ох же він і злий... – прошепотіла незнайомка Тасіті, виходячи з кабінету керівника.

Піддослідна зайшла в знайому простору кімнату. Цього разу вона не видавалася їй приємною та свіжою. У повітрі нависло роздратування. Начальник сидів за столом. Сорочка промокла наскрізь від поту.

– А, новенька... – Маленькі прискіпливі оченята буравили дівчину. – Я перевірів вашу звітність. Ваша робота мене задовольняє.

Піддослідна здивовано підняла брови.

– Правда?

– Ні! Ви абсолютно безвідповідальна особа! – Його обличчя налилося кров'ю. Він схопив купу заповнених рукою Тасіти папірців і став вимахувати ними в повітрі, немов хотів пожбурити ними в дівчину. – Що це таке? Що за влаштування інваліда без ноги на роботу кур'єром?! Ти з дуба впала?! Що це, б**, за х**?! І цей випадок не поодинокий!!! А потім мені, б**, скарги надсилають! Добросердечна дуже, б**?!

Тасіта стиха щось сказала. Її обличчя виражало абсолютний спокій, хоча всередині вона палала. Так із нею вже давно ніхто не розмовляв. Не сміли. Вона закипала гнівом. Ніхто не сміє з нею так розмовляти! Він думає, що статус роботодавця дозволяє йому так поводитися?! Усі внутрішні монстри полізли нагору. Очі наповнилися сльозами. Піддослідна терпіти не могла крику. До того ж вона звикла до спокою. Увесь час одна в квартирі. Рідко виходить на вулицю. Вряди-годи бачиться з людьми. Це для неї було як поверження ідола.

– Що? Що ти там хочеш сказати?! Виправдання, б**, уже не допоможуть! – Він швиргонув її звіти на стіл, і частина з них розлетілася.

– ...не глуха...

– Що ти там булькочеш?! – злостиво вирячився начальник.

– По-перше, я не глуха. Тож, будьте ласкаві, не підвищуйте на мене голос. – Тасіта втупилася в нього ображеними вологими очима. Її тихий голос тремтів від гніву, слова застрягали в горлі. – По-друге, такі вирази не прийнятні при спілкуванні з жінкою. Тим паче з працівником. Для цього існує діловий етикет...

Керівник кілька секунд мовчки шоковано слухав. Так до нього ще ніхто не звертався. Боялися, що не виплатить зарплатню. Боялися за своє місце. Завжди вислуховували мовчки, опустивши очі. Ввічливе спокійне звернення дівчини ще дужче розлютило його. Вона дивилася просто на нього.

– Ти що, головою вдарилася?! Я для тебе маю бути богом! Я кажу – ти слухаєш! Ти ще не зрозуміла цієї схеми, дівчинко?! Хочеш працювати, б**, то виконуй, що кажуть! Мовчки! – Здавалося, його очі зараз вилізуть з орбіт. Потім він несподівано заспокоївся. Розвалився в офісному кріслі так, що тлусті бокові пруги живота перевалили через підлокітники. – Значить так. Я позбавляю тебе половини зарплатні. Ти збираєш зараз оці свої дебільні нотатки з підлоги й

акуратно складаеш на мій стіл. І надалі затям: це робота, а не, б**, будинок добрих послуг.

Дівчині стало важко дихати. Вона ніколи не відрізнялася особливим терпінням до людей, які мали право нею керувати, до людей, від яких певною мірою залежала. Чи то в школі, чи то в університеті, чи то на роботі. Терпіти таких нелюдів – це не про неї.

– У мене немає богів, – процідила. – А ви могли б більш детально давати вказівки. Люди приходять до мене, дають гроші – я шукаю роботу. Така схема. Так ви мені сказали. Я так і робила.

Кінець ознакомительного фрагмента.

notes

Примечания

1

Гамельнський щуролов – персонаж німецької легенди доби середньовіччя, музика, дудар. За допомогою магії допоміг місту Гамельн позбутися пацюків. Однак магістрат не видав музиці обіцяну винагороду, тож чарівник вивів з міста усіх дітей і втопив так само, як напередодні гризунів. (Прим. ред.)

Купить: https://tellnovel.com/guk_yul-ya/n-ma

надано

Прочитайте цю книгу цілком, купивши повну легальну версію: [Купити](#)